

FOLKEHØGSKOLEN

#3 – 2014 – ÅRGANG 110 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

VALDRES:
KRISEHÅNDTERING

SIDE 8

**AKSJON: TA ETIKKEN
PÅ ALVOR**

SIDE 16

**SAGATUN: NORSK
FOLKEHØGSKOLE 150 ÅR**

SIDE 22

TAUSHETSPLIKT I FOLKEHØGSKOLEN

SIDE 18

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Redaktør:
Marte Fougner Hjort
marte@folkehøgskole.no
mob. 928 26 021

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som
er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i
god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsidefoto: **Øyvind Krabberød**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 4743 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskolene.net/nf
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 97 42 89 79

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:
Haldis Brubæk
Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

Styremedlem:
Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem:
Elin Evenrud
Holtekilen folkehøgskole
1368 Stabekk

Styremedlem:
Henning Iversen
Toten folkehøgskole
2850 Lena

1. varamedlem:
Siri Skjerve Gjeldnes
Ringebru folkehøgskole
2630 Ringebru

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 1609.13.12135
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

Faksimile fra Moss Avis

LEDER: HVEM ER FOLKEHØGSKOLEN	3
PORTRETET – ODD STENVÅG	6
KRISEHÅNDTERING	8
PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER – SUMMERHILL SCHOOL	12
KUNST – TOO YOUNG TO WED	14
TA ETIKKEN PÅ ALVOR	16
TAUSHETSPLIKT I FOLKEHØGSKOLEN	18
DEBATT – EN HVIT AND GJØR IKKE ALLE ENDER HVITE	20
FOLKEHØGSKOLEJUBILEET – SAGATUN	22
NYE REKTORER	25
REFLEKSJONER + FRA PRESSEN	26
NOTERT FRA FOLKEHØGSKOLELANDSKAPET	28
GATEKUNST PÅ SKJEBERG	30
BENEDICTES METODER	31
NYBYGG SKJEBERG	32
BØKER	33
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	34
ARBEIDSRETT – LOJALITETSPLIKT	38
INFORMASJONSKONTORET	39
FOLKEHØGSKOLERÅDET	40
INTERNASJONALT UTVALG	42
TEKST- OG DIKTSTAFETTEN	44

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

HVEM ER FOLKEHØGSKOLEN?

Våren 2014 har vært lærerik for oss som jobber med folkehøgskolene, enten vi er lærere, rektorer, lobbyister eller informasjonsfolk. Spennende, litt smertefull, men mest av alt lærerik.

Unge Høyre i Hordaland satte skoleslaget vårt på kartet med sitt utspill om at staten bør droppe støtten til folkehøgskolene. Det bør ikke være statens oppgave å subsidiere et friår fylt med striking og skigåing, mente Unge Høyre på Vestlandet. Det var sunt for folkehøgskolerørsla å møte motstand som dette, for jammen holder det ikke i politiske debatter å si at et år på folkehøgskole er skikkelig dannende og selvutviklende. Vi trenger tall, forskning og statistikk å slå i boret med. For er det noe vi kan regne

med, er det at slike «angrep» som dette helt sikkert kommer igjen.

I debatten som faktisk fulgte i media etter Unge Høyres utspill, kom det klart frem at folkehøgskolene er for usynlige. Vi mangler en tydelig, samlende talsperson som omverden kan forbinde med de norske folkehøgskolene. Verden utenfor er ikke det minste opptatt av hvilke folkehøgskoler som hører til IF eller IKF.

I arbeidet med å finne nytt kommunikasjonsbyrå har vi her på kontoret jobbet en del med dette. Hvis folkehøgskolene var en person, hvem er det? Er det en ung jente eller en gammel mann? Hvilke meninger og interesser har han eller hun? Umulig, det finnes jo 77 skoler i Norge, tenker du kanskje. Ja nettopp

derfor bør vi ha ett klart svar på spørsmålet over. Hvem er vi? Og hvem ønsker vi å være?

Vi som har levd eller lever med folkehøgskolene på daglig basis vet jo hvor bra vi er. Men nå må vi finne vårt eget språk, et tydelig språk. Her en dag hørte jeg et foredrag med den omstridte Spekter-sjefen Anne-Kari Bratten.

– Kommunikasjonsfolkene mine sier at når du har gjentatt budskapet ditt så mange ganger at du blir helt kvalm av å gjenta det, DA sitter det, fortalte hun.

Jeg sier som ungdommen: Word.

MARTE FOUGNER HJORT

MENING

«I dag har vi alt – og det er også alt vi har!» Denne velkjente frasen hørte jeg sist i mai under avslutningsseremonien til Humanistforbundets ungdomsundervisningen, et akademisk svar på konfirmasjon i kirken eller andre steder. Det var den ikke ukjente professor i sosialantropologi Thomas Hylland Eriksen som i sin hovedtale etterlyste hva det så er vi savner.

Han svarte ikke selv på spørsmålet. Om det var meningen ikke å svare, eller om han ikke har svaret vites ikke av undertegnende. Men i mitt hode kom svaret umiddelbart. Det som savnes er mening. Eller sagt på en litt annen måte, å finne det som danner mening i mitt, og for deg i ditt liv, hvilket er noe alde-

les annet enn å spørre om meningen med livet.

En ren akademisk tilnærming til svaret, basert på dagens kunnskap blir fort for snever, og potensielt farlig. Kunnskap endrer seg og kunnskap uten etikk har mer enn én gang ført riktig galt av sted.

Det motsatte av mening er meningsløs. Alt for mange unge ser ut til å streve med å finne denne meningen i sitt liv i det komplekse og rask foranderlige samfunnet vi har i dag.

Folkehøgskolen bidrar her med en arena hvor ungdom møtes 24-7 om kunnskap og erfaringer, basert på verdier uttrykt i menneske- og samfunnssyn, som handler mye om tilhørighet, engasjement og deltakelse, gjerne basert på

åpen og ærlig begrunnet (kunnskaps- og erfaringsbasert) uenighet.

Folkehøgskolens bidrag til den enkeltes kunnskaper, meningsdannelse og deltakelse i videre utdanning, jobb og samfunnsliv så vel som privat, har enkelte fylkesledere i Unge Høyre tydeligvis ikke sett. Det kan vi beklage. Samtidig må minst et par fingre peke tilbake på oss selv: Hva tilbyr vi på folkehøgskolen, og hvordan forteller vi omverdenen om dette? En lett omskrivning av VisitNorways payoff til «Ord blir fattige. Du blir rikere. Folkehøgskolen må oppleves!» holder ikke lenger.

OYVIND BRANDT, LEDER AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

REKTOREN MED UTESTEMMEN

Etter nesten to tiår som rektor ved Møre folkehøgskole, går Odd Stenvåg av. Mannen med utestemmen og de sterke meningene har funnet det han kaller «verdens beste etterfølger», og gir seg med god samvittighet.

TEKST: MARTE FOUGNER HJORT FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Odd Stenvåg dukker sommerbrun og blid opp på Folkehøgskolekontoret en morgen i mai. Med en pose full av iskrem gjør han dagen litt bedre for kontorrottene i Øvre Vollgate.

Odd Stenvåg har hatt mye på hjertet i løpet av sine 18 år som folkehøgskolerektor, og ofte vært motstrøms i sine meninger.

– Ja jeg har reflektert mye over utviklinga i folkehøgskolen, og ofte ment andre ting enn andre, innrømmer han.

– Jeg synes det er for lite kritisk debatt i folkehøgskolen. Jeg savner veldig en mer kritisk holdning både fra rørsla og her fra kontoret.

PEDAGOGISKE REISER?

På Møre folkehøgskule har reisingen alltid stått sentralt. Med eget reisebyrå og lange reiser inkludert i linjefagene har de god erfaring med å dra på tur.

– Innad i folkehøgskolen er vi veldig gode til å fortelle om reisens pedagogikk, men elevene formidler ofte noe helt annet.

– Som hva da?

Odd trekker litt på det.

– Hvis vi ser på blogger og på skolenes hjemmesider er det ikke alltid like lett å forstå hva som er formålet med studieturen. Det er mye feriebilder og moro, mener han og fortsetter:

– Reisingen må fremstå i en sammenheng, og det er vanskelig. Også på min egen skole. Dette burde vært diskutert oftere der vi har muligheten til det, på rektormøter og andre steder, mener Odd.

– Skal det være noe poeng i reisingen i folkehøgskolen må man gå i dybden, og være borte i mange uker. Ikke bare i 5–10 dager. Elevene må komme bortenfor det punktet at de er mer interessert i å ta selfies fra turene enn å faktisk være til stede i det de opplever. Det skurrer litt i mine ører når en skole reklamerer med rideferie i Marokko.

– Synes du bildet av de unge er så dystert?

– Nei, overhode ikke, jeg har tro på ungdommen. Men vi må kunne reflektere rundt ungdommens væremåte og verdioppfatninger.

FØRSTE KVINNELIGE REKTOR

Odd Stenvåg er engasjert, og snakker høyt og mye. Han er glødende opptatt av folkehøgskolen, men påstår likevel at han gleder seg til å bli pensjonist. For første gang i historien får Møre en kvinnelig rektor, og ifølge Stenvåg den beste rektoren de kunne fått.

– Jeg er trygg på at skolen er i gode hender fremover, og det gjør det lettere å gå av. Dessuten gleder jeg meg til å gå mer på teater, til å bruke byen mer, forteller han.

– Alle spør meg hva jeg skal bruke tida mi til nå. Det eneste jeg vet er at jeg har fire barnebarn jeg skal bruke mer tid på.

Odd forteller at alle de fire barnebarna er et direkte resultat av folkehøgskolen, da barna hans møtte ektefellene sine på sine respektive folkehøgskoler.

Noe annet Odd Stenvåg ser med kritiske øyne på, er den utviklingen spillinjene har fått i folkehøgskolen.

– Vi må ikke bare kaste oss på en trend som kan skaffe oss elever. Vi må tenke over om vi kan forsvare dette som et godt tiltak for folkehøgskolen.

«Jeg har ofte brukt mye tid på å forberede de nye lærerne på den jobben de skal i gang med. Mange av dem er unge, så jeg fokuserer på at de er lærere og ikke elevenes kompiser»

– Spillfolka, de burer seg til tider inne. Kanskje har de blitt sendt på folkehøgskole av foreldrene sine for å øve seg i å bli mer sosiale, og så skjer det motsatte.

– Er ikke det en litt gammeldags holdning til nett- og -spillbruk?

– Det kan være, men jeg har sett at det er sånn, og jeg synes det er uheldig, sier Stenvåg.

– Hvordan tror du framtidsutsiktene er for skoleslaget vårt?

– Jeg har klokkeetro på folkehøgskolen og alt det vi står for. Vi er en viktig brikke i samfunnet når det gjelder utdanning, og en bærebjelke i ungdommers dannelsesreise.

Elevene vil se at skoleåret har gitt dem noe nyttig selv om det ofte er andre ting enn det faglige de husker. Men jeg tror blant annet at folkehøgskoleelever er mer modne som studenter, sier Odd.

FORBEREDE NYE LÆRERE

Stenvåg mener også at det er viktig å bruke mye tid på nye lærere, for å bevare folkehøgskolens kjerne.

– Jeg har ofte brukt mye tid på å forberede de nye lærerne på den jobben de skal i gang med. Mange av dem er unge, så jeg fokuserer på at de er lærere og ikke elevenes kompiser.

– Hva har vært den største utfordringen som leder i folkehøgskolen?

– Det har vært noen omstillingsprosesser. Det å si opp folk er ikke noe hyggelig, forteller Odd.

– Hvordan har rektorrollen forandret seg i løpet av de årene du har holdt på?

– Rektor er mye mer en bedriftsleder i dag enn tidligere. Møre folkehøgskule er for eksempel en ganske stor bedrift i Ørsta og den påvirker bygdas økonomi. Som leder har jeg vært prosjektorientert. Målet har vært viktigere for meg enn selve prosessen. Jeg tror det er viktig at vi nå får en rektor som kommer uten-

fra, det er viktig for å drive et utviklingsarbeid ved skolen, mener Odd.

SAMMENSLÅING

Odd Stenvåg er opprinnelig historiker, og er opptatt av både religion og historie. En av hans merkesaker i folkehøgskolesammenheng er å slå sammen de frilynte og de kristne skolene.

– Jeg er sikker på at det ville gagne merkevaren Folkehøgskole, å ha ett felles uttrykk. Det å markedsføre et livssyn må være mer privat, det er ingen styrke for folkehøgskolene at mange tror folkehøgskole er et kristent skoleslag, sier Odd.

Odd Stenvåg er en travel mann, og skal videre ut i dagen. Men hvis han skal gi sine siste folkehøgskoleelever noen gode råd på veien mot voksenlivet, må det bli dette:

– Aldri angre på noe du har gjort, men tenk heller at dette skal jeg ikke gjøre en gang til. Enjoy everything, regret nothing.

ET ANNERLEDES SKOLEÅR: – Å bringe et dødsbudskap er noe jeg aldri trodde jeg skulle måtte gjøre som rektor, sier Jens Rindal. Det har vært et annerledes folkehøgskoleår i Valdres etter dødsulykken i Kenya i vinter.

STUDIETUREN SOM ENDTE I KRISEHÅNDTERING

– Det å måtte bringe et dødsbudskap, er noe jeg aldri hadde trodd jeg skulle bli nødt til som rektor, sier en åpen Jens Rindal. – Samtidig har jeg nå vært gjennom det verste som kan skje meg i denne rollen.

AV MARIT ASHEIM

Vi møtes i begynnelsen av mai. Et skoleår går mot slutten, og i år blir det en spesiell avslutningsfest på Valdres folkehøgskule. To elever mangler i gymsalen. Mia og Simen kom aldri hjem fra studieturen til Kenya – i live. Det er tydelig følelser i gangene og på tunet, men ikke nødvendigvis bare tunge.

– Alt har blitt forsterket dette skoleåret. I folkehøgskolen er relasjonene både sterke og nære. Følelser kan ofte ganges med ti, både når det gjelder glede og sorg, sier Rindal. Og følelser har det vært mange av de siste månedene. Over 140 elever takler sorgprosessen ulikt, og har fått erfare at det er greit. Rindal tror hendelsen i Kenya og bearbeidelsene i etterkant har knyttet enda sterkere bånd enn et «vanlig» folkehøgskoleår. – Elevene våre har fått erfaringer som de ikke har bedt om, men som de helt klart vil få bruk for senere i livet, sier han.

På avslutningsfesten om få dager kommer også foreldrene til de to elevene som mangler. Ikke for å hente noen hjem, men for å avslutte skoleåret de begynte.

HURTIGHET VIKTIGST

En lørdag formiddag i februar kommer telefonen fra Kenya. En minibuss fylt med skolens elever har vært utsatt for en ulykke. Det er både skadde og omkomne elever, etter kollisjon med en lastebil som kom over i feil kjørefelt. Derfra og til riksdekkende oppmerksomhet er veien kort. – Det aller viktigste i en slik situasjon, som i alle kriser, er det som er gjort på forhånd, sier Rindal. – Når situasjonen først oppstår er hurtighet noe av det aller viktigste.

Ved skolen har de en beredskapsgruppe bestående av fem ansatte. På under en time denne lørdagen var hele gruppa samlet og i gang med krisehåndteringen. – Det er de seks første timene som blir avgjørende på om man lykkes eller ikke lykkes i det umulige. Og den aller største kritiske suksessfaktoren er informasjon. Det handler om å få i gang beredskapsgruppa, iverksette innøvde rutiner og fordele roller og oppgaver, sier Rindal. Han kan ikke få understreket nok viktigheten av enkle planer, at kommandolinjer er tydelige og at tidligere nestenulykker er nøye gjennomgått samlet med personalet på skolen. På den måten kommer også de riktige impulshandlingene i en krisesituasjon. – Jeg vil anslå at minst 70 prosent av handlingene våre i denne situasjonen var intuitive, men de hadde aldri oppstått uten den resterende innøvde biten, sier han.

INFORMASJONSFLYT I MEDIESTORMEN

At rektor fikk telefon med en gang ulykken skjedde, er derfor ikke tilfeldig. Heller ikke at det aldri ble sendt ut sms'er eller oppdateringer i sosiale medier fra elevene på ulykkesstedet. Her har skolen i samarbeid med elevene avklart følgende: det skal aldri deles eller spres informasjon, fordi det kan ødelegge eller hindre redningsarbeid for medelever, uansett om det gjelder store ulykker eller små feiltrinn. Igjen handler det om ting

«For oss var det viktig at elever og pårørende hadde riktig og tilstrekkelig informasjon før pressen kom på banen»

som er innøvd på forhånd. – Alle ansatte vet at ved ulykker er elevene første prioritet, de skal ha umiddelbar behandling. Deretter kommer informasjonsbehovet. Rektor skal til enhver tid sitte med mest mulig informasjon, i sanntid. Vi har en felles forståelse og kultur for at det er sånn vi gjør det hos oss, sier Rindal.

Derfor var det også til beredskapsgruppa informasjonen kom, og det var her videre kommunikasjon ble håndtert. Alle opplysninger ble kontrollert og dobbeltsjekket før de gikk videre. Ingenting som ble delt skulle være uriktig. – For oss var det viktig at elever og pårørende hadde riktig og tilstrekkelig informasjon før pressen kom på banen, sier Rindal. Først gikk det ut beskjed om at det hadde vært en trafikkulykke, og hvilken klasse det var som var på tur i Kenya. Deretter fikk alle pårørende til elever uten skade en telefon, etterfulgt av samtaler med pårørende til elever med moderate skader. Til slutt kom de tyngste samtalene med pårørende til de to omkomne elevene. Rindal ble selv brifet på telefon med Sjømannskirken på hvordan slike samtaler skulle gjennomføres. – Samarbeidet med både Sjømannskirken og UD har vært uvurderlig gjennom hele prosessen, sier han og understreker at de aldri hadde klart seg uten.

Dermed var elever og pårørende informert så kjapt det lot seg gjøre, og beredskapsgruppa var klar til å ta seg av mediestormen. Og den kom. Telefonen til Rindal kokte de neste 48 timene, og sto konstant på ladning for å takle pågangen. – Vi hadde som holdning at vi svarte alle, og stilte opp på alt som lot seg gjøre. Journalistene har en legitim jobb å gjøre her, de har et informasjonsbehov som skal dekkes. Dersom ikke vi hjelper med opplysninger og oppdateringer, søker de bare informasjon andre steder, sier han. En del av skolens hjemmeside ble kontinuerlig holdt oppdatert med nye opplysninger, og lenken ble delt både med og i ulike medier. UD stilte også med en egen pressekontakt som kunne avlaste og hjelpe til.

KLARE PLANER: – Det aller viktigste i krisesituasjoner er arbeidet du har gjort på forhånd, sier Jens Rindal. Beredskapsgruppa på Valdres var samlet og i gang med arbeidet før det var gått en time. F.v. Oddgun Trandokken, Nils Asheim, Stian Ulberg, Jens Rindal og Gudrun Gunderhuset.

LIVREDDENDE LOKALKUNNSKAP

– Vi sto midt i en kompleks situasjon. Elevene befant seg i et Afrikansk land med en helt annen infrastruktur og et helt annet helsesystem enn det vi er vant til. Da blir lokalkunnskap alfa og omega. Fra ulykken skjedde og til de skadde elevene befant seg på nærmeste sykehus tok det 20 minutter. Det hadde aldri gått så kjapt uten lokale kontaktpersoner i vårt team, sier Rindal.

En lokal kontakt i KFUM var med på turen, og flere kom til stedet relativt kjapt. UD hadde klart et kriseteam i Norge på tre personer med en gang de ble varslet, og to diplomater var på plass lokalt i løpet av tolv timer. Et kriseteam fra Sjømannskirken kom også til stedet i løpet av et døgn. – Uten denne hjelpen hadde aldri ting gått så godt der nede, sier Rindal, som er overrasket over at ikke flere folkehøgskoler samarbeider med Sjømannskirken. – Lokal kjennskap til sykehus, informasjonshåndtering, ulykker, politi og helsevesen er uvurderlig i krisesituasjoner, sier han.

Kommunen i Valdres stilte også sitt lokale kriseteam til disposisjon, og har vært til god hjelp på skolen etter at elevene kom tilbake. Ulykken skjedde i folkehøgskolens vinterferie, og flere av de skadde elevene var også innom norske sykehus før de kom tilbake til skolen. – Vi er heldige midt oppi alt. Hos

oss har vi ansatt en egen spesialsykepleier/helsesøster, og vi har en kommunal lege som er tilknyttet skolen. I kombinasjon med et kriseteam gjør dette at vi kan jobbe med traumer på en annen måte, sier Rindal. – Og den aller viktigste «suksessfaktoren» i ulykken har vært miljøet vi har. I andre skoleslag ville kjapt prestasjonsfokus for resten av skoleåret tatt overhånd. Men som skole med omsorgsfokus har vi rom for alle bearbejdinger og reaksjoner, også de som tar lang tid. Krisehåndteringen sluttet aldri, men tok etter hvert en ny form. Vi har måttet ta alt som har skjedd på alvor, og har jobbet med mye mer enn folkehøgskolefag disse månedene. Det har vært et langt maraton, men fellesskapet vi opplever har betydd utrolig mye for oss alle, sier han.

ENORM STØTTE

Og fellesskapet har strukket seg langt utenfor skolens porter. – Det man ikke skal undervurdere i en krisesituasjon er de gode kreftene som er med på å hjelpe, både gjennom tanker og handlinger, sier Rindal. Han understreker den enorme støtten han og skolen opplevde fra ulike kanter umiddelbart etter ulykken. Et eksempel er en frivillig kristen organisasjon som klokka fire en natt sendte rektoren en sms. De befant seg

«Jeg er ikke redd for reising, men heller opptatt av å drive god folkehøgskole. Da blir spesielt det sosialpedagogiske arbeidet viktig. Vi skal ikke være noen folkegøyskole, men en skole det er gøy å lære på. Andre ville kanskje sluttet å reise, men hvorfor skal vi det? Skal ungdommene kjenne verden, må de møte verden sånn som den er»

tilfeldigvis i en nærliggende by i Kenya, og lurte på om de på noen måte kunne hjelpe. Flyselskapet skolen brukte på reisen til Kenya er et annet eksempel. Allerede 14 dager etter ulykkestidspunktet skulle en ny klasse på skolen på tur. Flyselskapet tilbød seg, på eget initiativ, å kostnadsfritt utsette denne reisen to uker, slik at klassen fikk med seg minnestund og begravelser. – Jeg har aldri opplevd lignende, sier Rindal. Støtten fra andre folkehøgskoler og eierorganisasjonen har også vært stor, og Rindal fremhever at det har vært fint å kjenne på en tilhørighet og et samhold.

Andre har uttrykt redsel for tap av omdømme, men Rindal tror ikke ulykken vil påvirke skolen på en slik måte. Valdres folkehøgskule har aldri før hatt så mange elever som dette skoleåret, og for kommende år har også søkerantallet slått alle rekorder. – Jeg vet vi driver en god skole, og fremover skal vi også vise at vi satser på økt sikkerhet. Ulykken ser på ingen måte ut til å ha skremt bort noen. Vi lyste nylig ut et par lærerstillinger, og fikk over 60 søkere. Vi har et godt rykte, og det styrkes gjennom å bli stadig bedre folkehøgskolefaglig, sier han. Fremover blir derfor også økt sikkerhet et viktig stikkord.

FORTSETTER MED HEFTIGE REISER

– Det er alltid ting som kan gjøres bedre, og sånn er det også for oss i denne situasjonen, sier Rindal. Noen rutiner ble endret umiddelbart etter ulykken, og flere kommer etter. Heretter brukes det for eksempel aldri små minibusser på utenlandsturer, men heller større busser hvor også de fremste setene skal stå tomme. En mangel i NAVI ble med hensyn til nødvendig elevinformasjon ble også oppdaget. I situasjoner med skader og dødsfall trenger man kontaktinformasjon til begge foresatte eller andre pårørende, spesielt dersom foreldrene er skilt. Dette siste var tilfellet denne gangen, og skolen sto uten nødvendige kontaktinformasjon til en av de berørte foresatte. Heretter lages det derfor nye lister for skolens egen del over pårørende og kontaktpersoner. – Dette er enkle konsekvensreducerende tiltak som ble iverksatt med en gang

etter ulykken. I tillegg skal vi ha en større gjennomgang av alle turene våre. Hva kan gå galt? Og hva kan vi selv påvirke med hensyn til konsekvens- og ulykkesreducerende tiltak, sier han. Som et ledd i dette arbeidet reiser Rindal selv til Tanzania og Sør-Afrika i sommer. Sammen med lokale samarbeidspartnere skal de gå gjennom flere av neste års planlagte turer. Der andre kanskje ville vært skremt til å redusere reiseaktiviteten, satser heller Valdres mer på reising fremover.

– Jeg er ikke redd for reising, men heller opptatt av å drive god folkehøgskole. Da blir spesielt det sosialpedagogiske arbeidet viktig. Vi skal ikke være noen folkegøyskole, men en skole det er gøy å lære på. Andre ville kanskje sluttet å reise, men hvorfor skal vi det? Skal ungdommene kjenne verden, må de møte verden sånn som den er. Og det er i mellommenneskelige møter at det skjer noe, der ligger muligheten til en livsandrende emosjonell og relasjonell kunnskap, ikke nødvendigvis gjennom en teoretisk tilnærming til andre kulturer, avslutter Rindal.

STORT MEDIETRYKK: Mediestormen var stor de første dagene etter ulykken, og bilder av ulykkesbussen gikk landet rundt. Medieovervåkningstjenesten retriever viser 472 artikler, på papir og nett, bare i løpet av den første uken. I tillegg kommer innslag på radio og tv.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker, og denne gangen har Øyvind Krabberød skrevet om Summerhill-bevegelsen i England.

SUMMERHILL SCHOOL

«Et barn skal leve sitt eget liv, ikke det livet engstelige foreldre tror han eller hun bør leve, eller etter oppskriften til en lærer som tror han eller hun vet best,» sa Summerhills grunnlegger Alexander Sutherland Neill.

AV ØYVIND KRABBERØD

Pedagogens revolusjonerende ideer om oppdragelse til frihet, selvstendighet og ansvar har fått stor oppmerksomhet, men også blitt møtt med hoderysting og forakt.

Den skotske forfatteren og rebellen sa også at «mesteparten av skolearbeidet unge folk utfører er bortkastet tid, energi og tålmodighet. Det frarøver ungdommen retten til å leke, leke og leke, og legger vekten av gamle hoder på unge skuldrer.» Neill grunnla den private friskolen Summerhill i 1921. Siden har skolemodeller i England, Norge og resten av verden endret seg med jevne mellomrom, som følge av samfunnsutvikling, rådende trender og hvem som utøver skolepolitikken i landet. De fleste er blitt mer konkurranseorienterte og målrettede. I mange osloskoler testes nå evnene til elevene ukentlig.

Men tankene fra Neill og Summerhill har satt sine spor – «ansvar for egen læring» – er tråder fra denne tenkningen. I disse PISA-tider og i den globaliserte konkurranseindustriens navn har imidlertid alternativ pedagogikk de senere år delvis blitt latterliggjort. Selv en kunnskapsminister fra Sosialistisk Venstreparti brukte PISA-resultatene for å rettferdiggjøre sin skolepolitikk, som var mer og mer målorientert.

INGEN OPPMØTEPLIKT

Summerhill har holdt fast ved sin filosofi i 93 år: Frihet for individet. Ingen oppmøteplikt og ingen obligatoriske prøver. Elever som vil testes eller avlegge eksamener har muligheten, men må selv ta avgjørelsen. De har ansvar for egen læring. Det er et utfordrende ansvar. Skolen har både dag- og kostskoletilbud til barn mellom fem og atten år, men foreldre anbefales å vente til barna er fylt sju år. Elever som er fylt tolv blir bare unntaksvis akseptert. Da er de så vant til samfunnets normer og regler at det er vanskelig for dem å tilpasse seg Summerhill, og for ressurskrevende for skolen å inkludere dem.

Skolen er et demokrati, med lik bestemmelsesrett for voksne og barn. De voksnes oppgave er å tilby barna valg og muligheter som tillater dem å dyrke sine egne interesser og utvikle seg i sitt eget tempo. Skolen skal tilpasse seg det enkelte barn, ikke omvendt. Det grunnleggende prinsippet er, og har alltid vært, «The right to play».

I sitt forord av den norske utgaven av boka Summerhill fra 1993 (kom ut på norsk første gang i 1965) sier Eva Nordland:

«A.S. Neill er ingen ensom fantast som tar hånd om hjemløse og faderløse; ingen isolert profet som taler til oss fra sin prekestol. Han fikk tillitt i vide kretser fordi han var et menneske og ikke en ekspert, og fordi det ble resultater av det han strevde for: Unge mennesker som kom fra kalde, harde konkurransemiljø eller fra kulturpassive miljø, vokste opp i Neills miljø til å bli varme, glade, aktive og skapende mennesker. Utallige historier verserer om Neills pedagogiske metoder, om elevenes frihet og oppfinnsomhet, og om overraskende resultater av *Summerhill*-pedagogikken.»

Nordland sier videre: «Summerhill var ingen enslig svale i skolens historie. Summerhill, *sommerfjellet*, forteller om den kulturelle sommer vi vet må komme: varmen, omsorgen, mangfoldigheten, livsgleden, samspillet, den gjensidige støtte, respekten for det som er annerledes, dvs. prinsippene for livet selv. Vi trenger å gå tilbake til det merkelige Summerhill for å komme videre på en vei til en kultur som viser respekt for mennesker og miljø. – Vi har bruk for Summerhill!»

PRESS FRA MYNDIGHETENE

Summerhill har vært utsatt for press og stor oppmerksomhet fra myndighetene spesielt og fra mediene. På nittitallet var Summerhill den skolen som flest ganger hadde besøk av myndighetenes skoleinspektører. Til tross for at avisa Times ved millenniumsskiftet kåret A.S. Neill til en av århundredrets tolvte mest innflytelsesrike skolepersonligheter, slo myndighetene fast i 1999 at prinsippet om frivillighet ikke var forenlig med å drive skole. Summerhill ble truet med nedleggelse hvis opplegget ikke ble endret i løpt av seks måneder. Skolen svarte med å bringe saken inn for domstolen. Etter noen dagers rettsforhandlinger fremmet myndighetene forslag om forlik. Skolen skal nå inspiseres jevnlig, men på spesielle vilkår, ut fra sin egenart.

«Summerhill har holdt fast ved sin filosofi i 93 år: Frihet for individet. Ingen oppmøteplikt og ingen obligatoriske prøver»

FAKTA

Summerhill School
Kostskole for elever mellom 5 og 18 år
Etablert i 1921 i Leiston, Suffolk, England
Grunnlegger: Alexander Sutherland Neill (1883 – 1973)
Ca 80 elever, 10 lærere, totalt ca 15 ansatte
www.summerhillschool.co.uk

Det er Zoe Readhead som er rektor ved skolen i dag, hun er datter av grunnleggeren Neill. Hun sier i et intervju:

– Den største utfordringen ved å holde det gående, er uten tvil verden utenfor. Vi beveger oss veldig nær grensen mellom hva som er allment ansett som trygt og utrygt for barn – og vi utfordrer stadig den grensen. Det gir mye ekstraarbeid hele tiden å skulle forsvare det vi gjør. Men jeg føler at det har skjedd noe med holdningen til oss etter runden med myndighetene for ti år siden. Zoe forteller entusiastisk om rapporten som skolemyndighetenes inspektører avga sist. Der slo de fast at Summerhill har et godt skoletilbud. Det ble framhevet at elever som avlegger eksamener har bedre resultater enn gjennomsnittet, og at de fleste velger å gå videre til høyere utdanning.

KONTROVERSIELT

Det er ikke bare fra myndighetene Summerhill har fått et kritisk lys. Flere røster har ment at skolen la for mye vekt på frihet, og i mindre grad på pedagogikk og formidling. Flere har ment at mye av undervisningen er tradisjonell og «kjedelig» – og i liten grad er i tråd med den ellers så radikale tilnærmingen til skoleuniverset.

På Summerhill er de betraktelig mer interessert i menneskene enn i å skape bidragsyttere i et konkurransesamfunn. I følge rektor Zoe handler det om å gjøre mennesker lykkelig og harmoniske, slik at de kan skape en nasjon av hyggelige mennesker.

Den legendariske skoleopprøreren i Norge, Mosse Jørgensen, mente at barna på Summerhill ble overlatt for mye til seg selv, og at de i for stor grad må ta ansvar for hva de skal bedrive. Ved Ny-skolen på Vålerenga som Jørgensen startet – sier de i dag at det ikke ville vært mulig å drive en skole som Summerhill med så mye frihet innenfor norsk lov. Men hvorfor ikke prøve?

LITTERATUR / KILDER:

Summerhill, A.S. Neill – PAX 1993 (Første gang 1960)
Artikkel Magasinet Dagbladet, april 2012
Wikipedia – Summerhill school
www.summerhillschool.co.uk

TOO YOUNG TO WED

FNs befolkningsfond (UNFPA) har sammen med fotobyrået VII laget utstillingen Too Young to Wed. Utstillingen brukes i en kampanje for å øke bevisstheten rundt barneekteskap, støtte jenter som allerede er gift og til syvende og sist stanse praksisen i sin helhet. AV ØYVIND KRABBERØD

Kampanjen startet 11. oktober 2012, på den første Internasjonale jentedagen, og har vært oppført i Montréal, Washington og New York. I november 2013 var den i København. Etter utstillingen har vært i Oslo (ble vist i Oslo rådhus i februar), vil den settes opp i Genève, Stockholm og Helsinki.

Bildene i utstillingen er tatt i Etiopia, Afghanistan, Jemen, India og Nepal av fotografene Stephanie Sinclair og Jessica Dimmock, begge fra byrået VII.

Ved å hente utstillingen Too Young To Wed til Norge ønsker Sex og Politikk å sette fokus på temaet barneekteskap og temaer som kan relateres til dette. Sex og Politikk er organisasjon som jobber med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), og det er naturlig for oss å sette barneekteskap inn i et større bilde som også inkluderer SRHR. Barneekteskap er ofte et resultat av fattigdom og mangel på likestilling, og det er viktig å se både på årsaker og konsekvenser denne praksisen har, både for jenter og samfunnet for øvrig. Barneekteskap må ses i sammenheng med jenters og kvinners rolle i samfunnet, og videre

også kobles til tenåringsgraviditeter, kjønnslemlestelse, tilgang til utdanning og helse, samt andre forhold som forhindrer jenter i å nå sitt fulle potensiale.

UTSTILLINGEN ER BYGGET OPP AV 5 HOVEDTEMAER:

- 1) Fellesskapets forventninger
- 2) Fremtid og voksenliv
- 3) Mødrehelse
- 4) Mental helse og vold
- 5) Håp og utdanning

FAKTA OM BARNEEKTESKAP

Ifølge beregninger vil én av tre jenter i utviklingsland (ekskludert Kina) bli giftet bort før de fyller 18 år. I tillegg vil én av ni bli giftet bort før de fyller 15 år.

I 2010 var mer enn 67 millioner jenter i alderen 20–24 giftet bort før de fylte 18. Dersom trenden fortsetter vil 14.2 millioner jenter under 18 år bli giftet bort hvert år frem til 2020. Dette er så mange som 39.000 jenter per dag.

Begrepet barneekteskap brukes for å beskrive en lovlig eller sedvanlig forening mellom to mennesker, hvor en eller begge ektefeller er under 18 år. Barneekteskap er også omtalt som tidlig og/eller tvangsekteskap, ettersom barn, gitt deres alder, ikke har mulighet til å gi fritt og informert forhåndssamtykke verken når det gjelder ektefelle eller tidspunkt for giftemål.

Barneekteskap er et brudd på både FNs menneskerettighetserklæring, FNs konvensjon om barnets rettigheter og og Konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner (CEDAW).

Gjennom handlingsprogrammet fra den Internasjonale konferansen for befolkning og utvikling (ICPD) holdt i Kairo i 1994, ble 179 land enige om tiltak for å eliminere barneekteskap, i tillegg til å innføre lover som sikrer at ekteskap inngås med fri og fullt samtykke av begge ektefeller.

Sex og Politikk var, med støtte fra Utenriksdepartementet, vertskap for utstillingen Too Young To Wed i Oslo Rådhus 5.–16. februar.

TA ETIKKEN PÅ ALVOR!

Tysdag 1. april laga om lag 50 folkehøgskulestudentar frå ni ulike folkehøgskular bursdagsfest på Egertorget i Oslo for etikken i Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet). Aksjonistane fekk inn 300 underskrifter med krav om auka ressursar til Etikkrådet, og krav om at finansministar Siv Jensen gir Etikkrådet myndigheit til å vedta uttrekk frå selskap som bryt menneskerettar.

TEKST OG FOTO: BRITA PHUTI

Aksjonen vart til under seminaret «Reager på urett – aksjon på 1-2-3!». Det ble arrangert av Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) i samarbeid med Changemaker, på Holtekilen folkehøgskule. I løpet av 24 timar laga seminardeltakarane aksjonen og gjennomførte bursdagsfeiringa av Etikkrådet, som er 10 år i år, med stor stil denne kalde, men klare aprildagen i Oslo.

Changemaker har lang erfaring med politisk påverknad for ei meir rettferdig verd og ga deltakarane på seminaret ei mini-innføring i korleis dei jobbar for å oppnå politiske endringar. Changemaker har blant anna vore med på å få tidlegare utviklingsminister Erik Solheim til å slette illegitimt gjeld, og gjennom kampanjen «Siggys fanklubb» heia Changemaker tidlegare finansminister Sigbjørn Johnsen fram til å krevje land-for-land rapportering frå alle norske selskap.

Tema for aksjonen vart bestemt i forkant av seminaret, etter ei kartlegging av deltakarane sitt internasjonale engasjement, og tok utgangspunkt i ein Changemaker-kampanje med fokus på Oljefondet. Oljefondet har vakse til å bli det største statlege fond i verda og er i dag på rundt 5000 milliardar kroner, altså om lag 1 million kroner per innbyggjar i Noreg. Desse pengane er investert i nærare 8000 utanlandske selskap og det er difor svært viktig å ha eit ressurssterkt Etikkråd som kan følgje med på at desse selskapa praktiserer god etikk, både når det gjeld miljø og menneskerettar.

Slik det er i dag har Etikkrådet for få ressursar. Changemaker rekna i 2012 ut at med dagens tempo vil det ta Etikkrådet 60 år før ein har byrja med innleiande undersøkingar for alle selskapa som Oljefondet har eigarskap i (med det usannsynlege premisset at ingen nye selskap kjem til). I rapporten «Etikk i Oljefondet», utgitt av Changemaker i oktober 2012, kom det også fram at

Finansdepartementet har i fem tilfelle dei siste tre åra brukt meir enn eitt år på å vurdere Etikkrådets ferdig utarbeidde tilrådingar om uttrekk frå selskap som bryt med fondets etiske retningslinjer.

Bakgrunnen for aksjonen 1. april var at Strategirådet, eit utval av internasjonale finanseksperter, har kome med ein rapport om Oljefondet si forvalting til Finansdepartementet. Rapporten inneheld ei rekke tilrådingar som Finansdepartementet har sett nærare på og 4. april kom Stortingsmeldinga om Oljefondet med strategi for korleis fondet best kan administrerast. Deltakarane på seminaret «Reager på urett – aksjon på 1-2-3!» frykta at Finansdepartementet i Stortingsmeldinga ville foreslå å legge ned Etikkrådet og flytte oppgåvene til Norges Bank, og laga difor aksjon med bursdagsfeiring av Etikkrådet – for å be om 10 nye år, ikkje nedlegging av rådet.

– Me meiner at dette vil føre til at banken sitt krav om økonomisk gevinst alltid vil ete opp etikken. Me vil heller styrke Etikkrådet ved å gje dei meir makt og ressursar, sier seminardeltakar Maud Lervik Grøtland, student ved Ringerike folkehøgskule.

Deltakarane på seminaret var for det meste studentar på solidaritetslinjer og har i løpet av folkehøgskuleåret lært om skeiv ressursfordeling i verda, korleis globale strukturar er med på å gjere nokon rikare og andre fattigare, og kva som må til for å skape ei berekraftig utvikling både lokalt og globalt. Mange folkehøgskular har fokus på bistand som eit handlingsalternativ, men bstanden utgjer ein veldig liten del av pengestrømmen mellom fattige og rike land. Det er difor viktig å ta tak i dei grunnleggjande årsakene til fattigdom og urett. Ei av desse grunnleggjande årsakene er dårlig etikk i globale selskap.

– Noreg har eit ansvar for at våre pensjonspengar ikkje vert investert i selskap

som bryt menneskerettane i utviklingsland. Me treng eit sterkt og uavhengig Etikkråd for å hindre uretten, seminar deltakar Marie Skyer frå Sund folkehøgskule.

I løpet av seminaret laga deltakarane banner og plakatar med fengande slagord, t-skjorter vart trykt opp med viktige budskap, mediagruppa laga pressemelding og kontakta ulike aviser, aktivitetsgruppa laga klart ein artig aktivitet til standen på Egertorget, medan song- og slagordgruppa laga eit reper-toar av songar, med og utan dans, og trefande slagord. Det heile vart til ein flott bursdagsfest på Egertorget, med song, slagord, fising av oljepengar og innsamling av underskrifter for meir etikk i Oljefondet. Krava 300 forbipasserande skreiv under på var:

1. **At Finansminister Siv Jensen gir Etikkrådet myndigheit til å vedta uttrekk fra selskap som bryt menneskerettar.**
2. **Auka ressursar til det etiske arbeidet i Oljefondet.**

Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) sendte før påske inn underskriftene til finansminister Siv Jensen med håp om at 10-års feriga ikkje vert den siste, og at finansministaren vel å følgje oppfordringa frå folkehøgskulestudentane og andre som skreiv under på krava.

Ta gjerne kontakt med IU dersom du ønskjer å vite meir om seminaret og korleis ein kan gå fram for å lage ein aksjon for ei meir rettferdig verd.

TAUSHETSPLIKT I FOLKEHØGSKOLEN

Da jeg begynte i folkehøgskolen som inspektør for snart 13 år siden fikk jeg mange sjokk, de fleste gledelige. Jeg ble sjarmert i senk av engasjementet hos de ansatte og imponert over hvor tett og varmt de var på elevene sine. Små klasser, felles måltider og mange kvelder sammen i arbeid og festlige lag skapte tette bånd og en åpen og god tone ansatte og elever i mellom. AV GRY HUSUM, AVTROPPENDE REKTOR VED ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE, FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Etter hvert så jeg at det vesle og til dels lukkede miljøet også hadde noen uheldige sider. Jeg husker første gangen jeg var til stede da navnene til en gruppe som hadde drukket alkohol på skolen ble offentliggjort på morgensamling. Medelever ble spurt om ikke dette bruddet på skolereglene var illojalt, og de fikk vite at de navngitte synderne nå ble bortvist. Det ble også truet med kollektive straffetiltak hvis alkoholsaker gjentok seg. Jeg kjente det godt i magen den gangen, særlig fordi jeg raskt forsto at dette ikke var en engangshendelse, men mye brukt metode i folkehøgskolen. Brudd på regler ble «brukt pedagogisk» som det het.

UTIDIG SYNSING

Straks jeg fikk rektorjobben, dro jeg i gang debatt om taushetsplikt og skolens praksis på området. Jeg mente, og mener fortsatt at en folkehøgskole raskt kan bli en arena for utidig synsing, litt for åpen prat og ryktespredning også blant ansatte dersom en ikke passer godt på.

En kan spørre seg om det er helt nødvendig at for eksempel alle skolens lærere får innsyn i enkeltelevers sykdommer, tidligere problemer etc. Det er svært viktig at sensitiv informasjon ikke blir diskutert med andre enn de som skal og må ha informasjonen, for eksempel linjelærere eller andre som av ulike årsaker er tett på klassen. Det kan ellers lett bli løs, uforpliktende og helt unødvendig informasjonsflyt rundt et lærerbord. Lærere kan noen ganger si: «Dette burde jeg ha visst». Vel, min erfaring er, kanskje litt provoserende sagt at de fleste av oss dessverre er utstyrt med et visst nysgjerrighetsgen, og at det er den litt pirrende informasjonen vi er mest opptatt av, ikke at vi aktivt ønsker å gjøre en jobb med vedkommende. All erfaring tilsier videre at når flere kjenner til en sak, er sjansen for lekkasjer større. Det er absolutt ødeleggende for skolens troverdighet dersom sensitiv, personlig informasjon lekker ut, og involverte ansatte bør derfor holdes til et absolutt minimum slik jeg ser det.

«Straks jeg fikk rektorjobben, dro jeg i gang debatt om taushetsplikt og skolens praksis på området. Jeg mente, og mener fortsatt at en folkehøgskole raskt kan bli en arena for utidig synsing, litt for åpen prat og ryktespredning også blant ansatte dersom en ikke passer godt på»

VINNER RESPEKT

Når det gjelder offentliggjøring av navn på elever som er blitt bortvist for eksempel på grunn av rus, er dette etter mitt skjønn et vanskelig dilemma. Forvaltningsloven pålegger oss streng taushetsplikt, og selv om en bortvisning raskt blir «alminnelig kjent» (noe som etter loven kan godtgjøre fravik fra taushetsplikten) er det etter min mening noe ganske annet at rektor eller lærer offentlig går ut med informasjonen enn at elevene sprer det selv. På et opprop om morgenen kan en heller hoppe over navnene på de som er bortvist, og dersom medelever spør hvorfor de er borte, kan en bare svare at «du får spørre dem selv, skolen oppgir ikke grunn til fravær for noen». Dette blir forstått, og skolen vinner respekt på det.

På Romerike er vi nå svært nøye på å spørre elevene om hva slags informasjon vi får lov å gå ut med. Hvis det dreier seg om diagnoser som påvirker elevens adferd mot ansatte eller medelever, anbefaler vi eleven om å være åpen og fortelle om sin sykdom for å unngå misforståelser. Men dersom eleven vegrer seg, må vi respektere også dette. Alt som fortelles i fortrolighet ellers, må holdes strengt hemmelig, også til kollegaer. Det en ingen grunn til å tro at ikke voksen-

personer også kan lekke fortrolig informasjon i enkelte sammenhenger.

Mitt syn er altså at taushetsplikten må håndteres så strengt som bare mulig. I fremtida vil kravet om profesjonell og korrekt håndtering av forvaltningslov og annet lovverk bare øke i all offentlig virksomhet, også i folkehøgskolene. Det er derfor viktig at skolene har en praksis som kan tåle innsyn også på dette feltet.

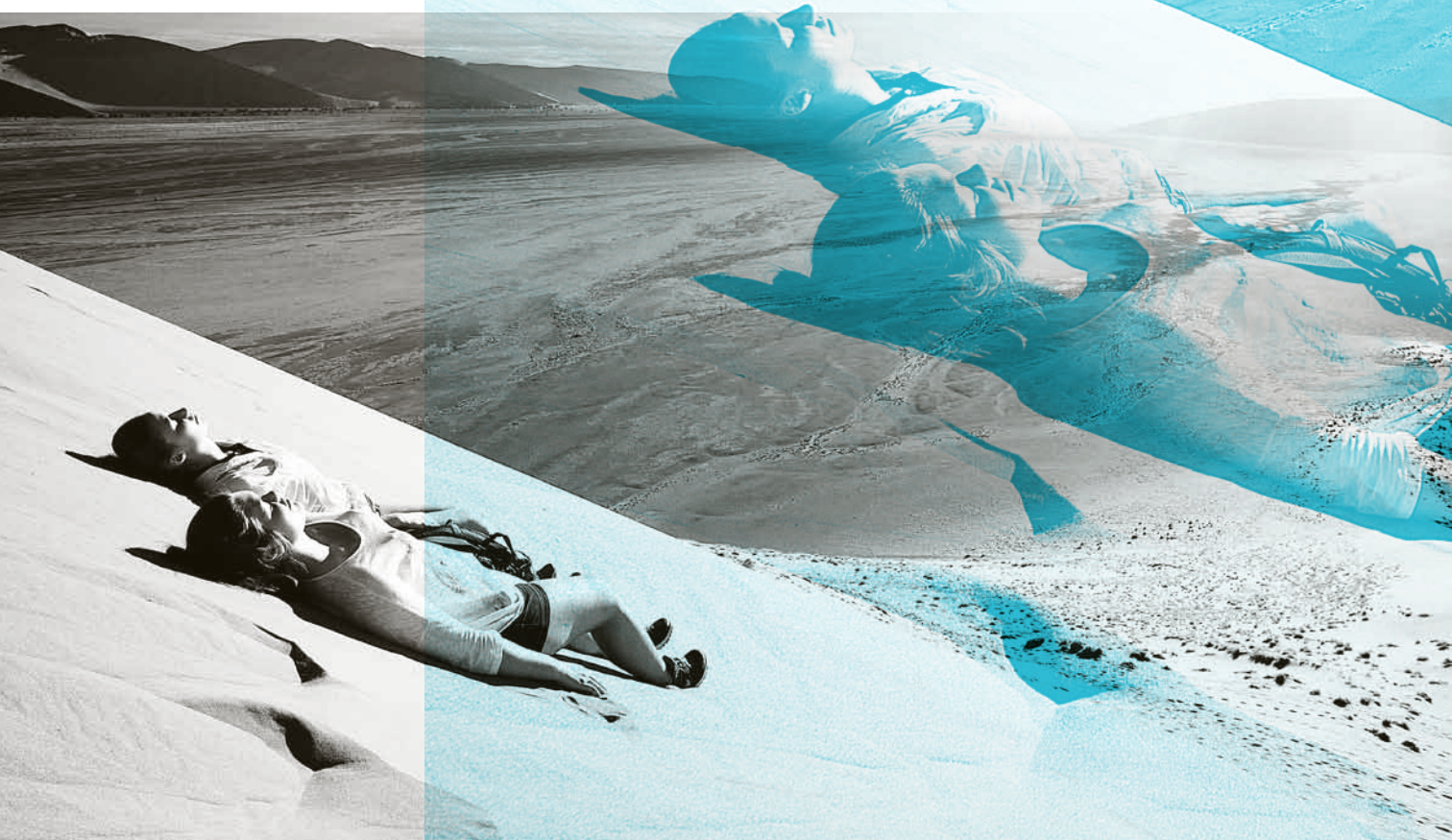
Bra tema å diskutere på lærerråd?

«Mitt syn er altså at taushetsplikten må håndteres så strengt som bare mulig»

EN HVIT AND GJØR IKKE ALLE ENDER HVITE

Kritikk fra unge mennesker er både nødvendig og utfordrende, og vi skal ta den til oss, om utfordringene kommer fra medlemmer av Unge Høyre eller i form av kronikker i Aftenposten. Vi skal sette pris på det og ta det til oss når Anita Skarpås stiller et kritisk søkelys på folkehøgskolenes solidaritetsreiser. Det betyr likevel ikke at vi skal legge oss flate når vi blir utfordret på våre egne nøkkelaktiviteter.

AV GEIR ERTZGAARD, SOLBORG FOLKEHØGSKOLE

Afrika – en gedigen sandkasse for folkehøgskoleelever på opplevelsestur. Eller? Foto: Geir Ertzgaard

Utfordringen fra Anita Skarpås er klar: Nyhetsstrømmen på Facebook har fylt seg opp med studenter fra folkehøgskoler som reiser på studieturer fordi de går på solidaritetslinjer. Men kan alt rettferdiggjøres? Hun

nevner særlig tre områder som jeg har lyst til å kommentere:

Påstand 1: *Vi er ikke kritiske nok til hvor vanskelig bistand er, og vi må spørre oss selv hvorfor vi ønsker å reise som*

volontører. Hvis det kun er for vår egen del, må vi revurdere om disse turene egentlig kan rettferdiggjøres.

De færreste folkehøgskolene driver med voluntørvirksomhet, og vi skal ikke gjøre

det heller. Vi driver med folkeopplysning og danning av globale medborgere. Alle folkehøgskoler som gjennomfører studieturer til Afrika og andre kontinenter med en større andel fattige enn det vi er vant med i Norge har samarbeidspartnere som har en lokal forankring og som er med på å sette rammene for skolenes besøk. «Hjelpen» er som oftest symbolhandlinger som verken er dårlig gjennomført eller som tar arbeid fra lokale arbeidere. Verdien ligger i at mennesker fra to kulturer møtes, at man jobber sammen og at man utveksler svette og erfaringer.

Påstand 2: *At «Hvite mennesker» skal reise for å redde «stakkars afrikanske barn» er et konsept fra kolonitiden vi er nødt til å kvitte oss med. Et generaliserende bilde av Afrika blir også dessverre presentert som reklame fra folkehøgskolene, dette får meg til å stille spørsmål ved legitimiteten til disse programmene.*

Vi har en utfordring i vår tid. Det å reise til Afrika for å redde de fattige er blitt en del av «The Bucket List». Inspirert av Bono, Angelina Jolie og våre egne velstillede besteforeldre, hører det til som en del av selvrealiseringen å «Bygge seg et barnehjem i Benin». Man skal helst gjøre det selv, og ikke gå veien om byråkratiske og tungdrevne bistandsorganisasjoner. Selvrealisering og individualisering av bistanden sprer seg, noen få drar nytte av hjelpen, og ofte er skadene langt større enn godene nettopp fordi godviljen ikke går hand i hand med kompetansen og innsikten i land og folk. Men det er nettopp slike problemstillinger våre elever får innsikt i når vi drar på våre studiereiser. Folkehøgskolenes solidaritetslinjer er glimrende verktøy til å balansere denne tendensen slik at det globale engasjementet finner kanaler som er til nytte for de som er engasjementets mottakere, og til glede for de som tross alt har brennende hjerter. Etter å ha arbeidet med og møtt mange folkehøgskolelærere som driver med dette til daglig er jeg helt trygg på at dette er en viktig del av det dannelsesarbeidet folkehøgskolene driver med på dette feltet.

«Våre reiser til Afrika og andre verdensdeler hvor vi møter utpreget fattigdom er dannelsesreiser. Når vi tar med elever til Afrika er det for å bevisstgjøre dem og for å skape refleksjon over egen rolle i verden»

Påstand 3: *Kan vi godta å reise på en tre ukers lang studietur; der feltarbeidet er en uke på et barnehjem hvor språkbarrieren sannsynligvis hindrer oss i å kommunisere, vi dukker opp i dyre klær og Iphone 5 for deretter å dele bilder på sosiale medier?*

Skal vi reise kun for vår egen del? Nå mener jeg altså at våre reiser ikke er voluntørreiser. Det er dannelsesreiser der hovedfokus er og skal være på våre egne elever. Jeg har aldri fått høre at vi ikke er velkommen til de stedene vi har besøkt siden våre første turer i 2001. Det vil være å undervurdere våre vertskap og uttrykk for en ovenfra og nedholdning fra vår side hvis vårt svar er at vi ikke lenger kan komme fordi vi er redd vi er for rike. Forskjellene mellom oss er noe vi ikke skal legge lokk på. Å prøve å skjule de eller late som de ikke eksisterer er ikke et godt svar. Blant annet vil det ta fra oss den uhyre viktige muligheten for oss til faktisk å møtes og utveksle. Og hvordan hadde vi opplevd det hvis våre gjester hadde unnlatt å besøke Vestlandsfjordene og Vigelandsparken fordi de var redd for å støte oss? Jeg kjenner også den beske smaken av ubehag når elevene våre med en gang de kommer til en *wifi-hotspot* hiver seg over glupetelefonene sine for å legge ut statusoppdateringer på Facebook.

Men behovet for å oppdatere og statusformidle er et stort tema som berører hvilke historier vi formidler fra våre reiser. Skal vi formidle våre egne historier, eller vertskapets? Uansett hvorfor vi gjør det så gir det oss igjen mulighet til å skape refleksjon rundt de bildene vi formidler av «de andre» og hvordan og hvorfor vi deler det vi deler.

SOLIDARITETSLINJENE ARENAER FOR UTVIKLING AV KRIITISK REFLEKSJON

Våre reiser til Afrika og andre verdensdeler hvor vi møter utpreget fattigdom er dannelsesreiser. Når vi tar med elever til Afrika er det for å *bevisstgjøre dem* og for å *skape refleksjon over egen rolle i verden*. Derfor er jeg helt sikker på at vi har en høy bevissthet om de problemstillingene som Anita Skarpås nevner i sin kronikk. Det er nettopp disse spørsmålene vi ønsker å stille, og som vi utfordrer elevene til å tenke nøye over.

Anita Skarpås skriver: *Kritisk tankegang er nøkkelen for å bidra positivt til en verden, som ubehageligvis er så urettferdig.* Jeg tror dette er det viktigste vi gjør for, under og etter våre studiereiser, en god grunn for Anita Skarpås til å velge et år på solidaritetslinje på en av våre folkehøgskoler?

NORSK FOLKEHØGSKOLE 150 ÅR: SAGATUN I VÅRE HJERTER

Det hele startet på Hamar og Sagatun. Det er i år 150 år siden Norges første folkehøgskole åpnet dørene for 47 elever. Hva var det som pustet liv i dette prosjektet?

AV AV ARILD MIKKELSEN

BILDEFILDE: DIGITALT MUSEUM, HEDEMARKMUSEETS FOTOGRAFERING

Sangen om Sagatun har ligget som en understreng i musikken om den norske folkehøgskolen i 150 år. Navnet i seg selv er talende nok og knytter forbindelsen tilbake til det norrøne. Navnet forteller om et historiesyn der norsk samtidig historie strekker seg helt tilbake til sagaenes tid, norrøn tid. Sagatun er et historisk-poetisk navn i grundtvigsk betydning.

Når skolen åpnet første november 1864 hadde det allerede i flere år funnet sted en samtale om en mulig realisering av Grundtvigs tanker om en norsk folkehøgskole. Grundtvig hadde jo selv sådd tanken med sin bok *Til Nordmænd om en Højskole* allerede i 1837. Med bakgrunn i Grundtvigs tanker om opplysning, pedagogikk og kristendom kom Sagatun folkehøgskole i gang, ikke i et vakuum eller på bar bakke, men med en tung og reflektert idé som plattform. **Saga-**

tun ville vise en ny vei til danning og opplysning, men også å gi elevene grunnlag for å delta aktivt i et framvoksende norsk folkestyre.

GRUNDTVIGS TRADISJON

Grunnleggerne og hovedpersonene var Herman Anker og Olaus Arvesen. Begge kom fra Østfold, Herman Anker fra herregården Rød ved Halden, Arvesen fra fattigere kår på Onsøy ved Fredrikstad. Begge hadde begynt å studere teologi og hørte forelesningene til professor Gisle Johnson, men det som gjorde at de fant sammen i et rotfestet vennskap var felles beundring og interesse for Ole Vig og hans tidsskrift *Folkevennen*. Både Anker og Arvesen var deltakere på et nordisk kirkemøte i Lund i 1859, og her traff de mange danske grundtvigianere. I 1860

reiste de begge to til København for å høre Grundtvigs kirkehistoriske foredrag som seinere ble trykt i *Kirkespeil*. Med bakgrunn i slike opplevelser ble Sagatun fra første stund vevd inn i en grundtvigsk tradisjon, og dette skulle få stor betydning for utviklinga i frilynt norsk folkehøgskole.

Noen har karakterisert pionertida til norsk folkehøgskole som et slags studentopprør. Foregangsmennene hørte for enn stor del til en akademisk elite. Dette gjaldt i særlig grad Herman Anker. Da hans far Peder Anker døde, arvet sønnen Herman en formue på 400 000 kroner. Denne formuen satte ham i stand til sammen med Olaus Arvesen å lete etter et passende sted for å reise den første norske folkehøgskolen. Arvesen var den som foreslo Hamar på grunn av beliggenheten i de store folkerike distriktene på Hedemarken, fordi det var et

grundtvigiansk grunnlag i Hedemarksbygdene etter hans mening, og fordi Ole Vig ved et større lærermøte ved Storchamars domkirkes ruiner noen måneder før sin død hadde sagt: «Her er et mindernes sted, et sted, hvor følelsen for folk og fædreland maa flamme op og drive os til at tænke paa hvad Norge var, og hvad det kan haabe at blive i kommende tider».

SKAPTE STRID

Ganske tungt lastet med dansk og norsk tankegods som for mange var fremmed og ukjent, startet Sagatun opp arbeidet sitt på Hamar. Hamar var i 1864 en relativt liten østnorsk by. Som by var Hamar bare 15 år gammel og bestod av en hovedgate, Strandgaden. Torvgaden med jernbaneplassen var fortsatt bare farbar for fotgjengere står det i Hamar bys historie fra 1899. Folketallet var ca. 1800, men byen var i 1863 blitt bispesete selv om byen ennå ikke hadde egen kirke. Almueskolen og borgerskolen var de eneste skoler. Folkehøgskolen kom derfor som et forfriskende element og som et velkomment tillegg til byens institusjoner står det byhistorien fra 1899. Før Sagatun startet hadde Olaus Arvesen skrevet en rekke artikler i avisen *Hamar Budstikke* høsten 1864. Her hadde han gjort rede for hva som var hensikten og formålet med folkehøgskolen, og også om hvordan dette målet kunne nås. Dette medførte motinnlegg fra klokker Vang Niels Throndsen som forsvarte den gamle skole og særlig den latinske dannelsen. **Sagatun folkehøgskole skapte strid fra første stund**, men det roet seg etter hvert det første året.

Sagatun folkehøgskole åpnet med 47 elever første skoleåret. Skolen holdt til først inne i byen. For sin store formue hadde Herman Anker kjøpt eiendommen *Hamarlyst* sammen med omkringliggende jord- og skogeiendommer. 26 april ble grunnsteinen til den nye skolen lagt ned. Sagatun ble bygd med skolebygning og gymnastikksal, og det ble anlagt et flott hage- og parkanlegg som særlig Herman Anker brukte mye tid på.

Fra første stund la Anker og Arvesen vekt på det estetiske. Andre oktober åpnet det nye skoleanlegget, og hele 80 elever ble ønsket velkommen. Ella Anker har i boka om Sagatun gitt en livlig beskrivelse av både bygningen og åpningsdagen. «Skolehuset er en toetasjes bygning med gavl, opført av veldige tømmebjelker, innvendig og utvendig umalte. Dette er sagaens hus. I annen etasje er to skolesaler. Festsalen, høi under taket, med eketres panelinger op til halv høyde. Vinduer mot syd med den herlige utsikt mot haven og Mjøsa. Grundtvigs og Bjørnsons byster står hver på høie sokler, ved alle fester omgitt av løv eller kranser eller roser, ofte hele bjerketrær. Nordens flagg vaier over dem».

Sagatun var en skole der estetiken og kunsten hadde sin selvsagte plass fra første dag. Etter hvert kom det opp kunst og tegninger med norrøne motiv i festsalen, et relieff av Ole Vig ble hengt opp, og på midtveggen mellom vinduene stod Thorvaldsens Kristus. Denne festsalen var også skolens samlingssal, døra var alltid åpen, og hele skolen samlet seg her til opplesing, sang og lek.

ANGREPET AV DET LAVKIRKELIGE MILJØET

At denne skolen skulle bli så omstridt, er ikke så lett å forstå. På tross av klar kirkelig eller kristen forankring ble Sagatun kraftig angrepet av det lavkirkelige miljøet på Hamar. Da skolen åpnet første november 1864 holdt Herman Anker en tale der han sa følgende: «Her står vi da på den første norske folkehøgskole, som har innbudt folk fra det hele land, og den dag er kommen, som vi, Arvesen og jeg, har lengtes så meget efter, da denne sko-

len kan åpnes. En gjerning som nu skal begynnes her, er noe vi har så ofte talt om og grundet på og svermet for, at det er med en stille takk til Gud, at vi nå ser vår dristige ungdomsdrøm opfylt langt over forventning». Han slo videre fast at skolen skulle stå i folkeopplysnings tjeneste og være et svar på den trang til opplysning som han mente allerede lå i det norske folk. Den første skoledagen begynner med andakt. Herman Anker ba alle reise seg for å si fram trosbekjennelsen og Fadervår. Deretter sang alle B.S. Ingemans salme *Deilig er jorden* som på det tidspunkt var ny og ukjent, men som i følge Ella Anker opplevdes som «lys og full av jordens skjønnhet og Guds godhet. Den forener jordlivet med det evige liv som om himlene var åpne».

Med dette var Sagatun folkehøgskole i gang. Perioden fra 1864 til 1874 var på mange måter gullalderen i Sagatuns historie. Skolen møtte mye velvilje på Hamar. Flere sentrale personer i miljøet på Hamar kom til skolen som foredragsholdere og lærere. Likevel ble det etter hvert dannet en motstandsfront mot skolen, og arnestedet for denne motstanden var lærerseminariet for Hamar stift. Dette seminariet hadde startet i august 1867 med 25 elever, de fleste fra Hamar stift. De første årene var det mye samarbeid mellom seminariet og Sagatun, og når Bjørnson kom på besøk holdt han foredrag begge steder. Striden startet forsiktig i 1869 etter et foredrag av Herman Anker der hovedpunktene i Grundtvigs syn på skole og kirke ble trukket fram. Anker ble sterkt imøtegått av folk på seminariet som i studietida hadde blitt påvirket av professor Gisle Johnson, en av de skarpeste kritikerne av Grundtvigs synspunkter.

«Med bakgrunn i Grundtvigs tanker om opplysning, pedagogikk og kristendom kom Sagatun folkehøgskole i gang, ikke i et vakuum eller på bar bakke, men med en tung og reflektert idé som plattform»

«Han slo videre fast at skolen skulle stå i folkeopplysningens tjeneste og være et svar på den trang til opplysning som han mente allerede lå i det norske folk»

STRIDEN DREIDE SEG I HOVEDSAK OM FEM PUNKTER:

- **Målsak.** På dette punktet var Sagatun noe i utakt med det som skulle bli en hovedlinje i norsk folkehøgskole, nemlig kampen for landsmålet eller nynorsken. Sagatun hadde i utgangspunktet ikke så stor interesse for dette, i motsetning til seminariet. Riktignok ble elevene oppfordret til å snakke dialekt, men Sagatun var på dette punktet noe dansk i sin holdning.
- **Kristendomssynet.** Grundtvigs kristendomssyn stod i skarp motsetning til norsk ortodoks lutherdom, og det var særlig synet på Bibelen og mennesket striden handlet om. Grundtvig hadde den oppfatning at Bibelen ikke uavkortet kunne leses som Guds ord, og han holdt eller ikke menneskenaturen som helt og fullstendig fordervet på grunn av syndefallet. Anker og Arvesen kolliderte kraftig med tradisjonell norsk lavkirkelig kristendomsforståelse.
- **Friskoler.** Særlig Arvesen hadde tatt kraftig til orde for «børnefriskoler», og hadde som redaktør av avisa *Oplandens Avis* latt en dansk korrespondent gå til et frontalangrep på statsskolene som hadde blitt karakterisert som livsfjerne og skadelige for barna. Seminariet som hadde tung statsstøtte følte seg angrepet, og tok kraftig igjen med Arvesen. Bak denne debatten skimter vi den tidlige norske folkehøgskoles skepsis mot staten som en trussel mot frie skoler.
- **Synet på den klassiske danning.** Sagatun førte videre Grundtvigs harde oppgjør med latinen, mens seminaristene hadde et annet syn både på latinen, og på fag og faglig arbeid. Seminaristene mente Sagatun manglet syn på kunnskap og danning, og la for stor vekt på det folkelige og nasjonale.
- **Skole for landsungdom.** Seminariet hadde flere ganger hevdet at skoletilbudet for landsungdom var for dårlig, og at folkehøgskolene ikke

kunne fylle dette behovet. Folkehøgskolens pionerer mente derimot at nettopp folkehøgskolene kunne og burde være det skoletilbudet som iver tok landsungdommens behov for en nasjonal og oppvekkende og myndiggjørende skole.

Striden mellom Sagatun og seminariet handlet om pedagogikk, politikk og teologi i en slags enhet, og det var en kamp mellom liberale og radikale krefter på den ene side, og konservative krefter på de andre.

Herman Anker trakk seg ut av Sagatun i 1878, og det ble inviteret til folkemøte på Sagatun i august 1879. En ny bygning skulle innvies og Ny Sagatun skulle starte. På tross av tilsynelatende optimisme slet skolen med elendig økonomi. Olaus Arvesen hadde flere ganger søkt om økonomisk tilskott fra Hedemark Amt, men i amtet hadde skoledirektøren holdt lange innlegg der han advarte mot skolen. Årene fra 1880 og fram mot århundreskiftet var samtidig dårlige tider for norske bønder med stadig tilbakevendende kriser slik at både økonomisk støtte og elevtilgangen sviktet. Olaus Arvesen ble sterkt opptatt av sin politiske karriere, særlig midt på 1880-tallet da kampen for parlamentarisme og unionsoppløsning var som hardest. Skolearbeidet kom mer og mer i bakgrunnen.

Sagatun led under stadig utskifting av lærere. Etter valget i 1891 ble Arvesen valgt inn på Stortinget, og 9. september ble Sagatun lagt ned for godt. **På tross av spredte forsøk opp gjennom tidene maktet aldri frilynt folkehøgskole å blåse liv i Sagatun på nytt**, heller ikke skoleanlegget med bygningsmasse og tomt har folkehøgskolebevegelsen hatt eierskap i. De siste planene for dette ble drøftet så seint som i 1970-årene uten at det ble noe av det. Likevel har Sagatun en særegen plass i historien om norsk folkehøgskole og lever videre som en sang i rotekte frilynte folkehøgskolehjerter.

MANGE NYE REKTORER I FOLKEHØGSKOLEN

Det ser ut til å være et ras av rektorskipper i frilynt folkehøgskole. Hele elleve nye rektoransettelser kan vi notere denne våren. Fem av disse er personer med folkehøgskoleerfaring. De siste par foregående årene har det vært nærmere ti rektorskipper. Dette tegner et bilde av et generasjonsskifte i ledelsen ved folkehøgskolene.

DISSE SKOLENE FÅR NY LEDELSE:

ROMERIKE

Gry Husum slutter 1. september etter 13 år ved skolen. Haldis Brubæk (50) som har vært assisterende rektor i 13 år ved Romerike folkehøgskole tar over stafettspinnen. Hun kommer fra Molde og har utdanning i reiseliv, kulturarbeid, historie, dramapedagogikk og praktisk pedagogikk. Det var 17 søkere til rektorjobben.

BUSKERUD

Grete Strømsøyen (64) tar over som rektor ved Buskerud folkehøgskole. Hun har vært ved skolen siden 1989, spesielt tilknyttet forfatterlinja. Det siste året har hun vært konstituert rektor. Det var seks søkere til stillingen.

FANA

Kari H. Birkeland (47) er nytilsatt rektor. Siste året har hun jobbet som konstituert rektor. Hun har jobbet på Fana i 13 år, i administrasjonen, som internatleder og assisterende rektor. Kari H. Birkeland har utdanning innen økonomi og arbeids- og organisasjonspsykologi. Det var åtte søkere til lederstillingen.

SKJEBERG

Det var 19 søkere til stillingen som rektor ved Skjeberg folkehøgskole. Rektor Lene Dyrkorn (31) ved Setesdal folkehøgskule tar over 1. august – etter Marie Lindén som har vært konstituert rektor det siste året. Dyrkorn har vært rektor ved skolen i Setesdal siden 2011. Hun har vært aktiv innen motorsporten trial, med både nasjonale og internasjonale meritter. Av utdanning har hun bachelor i idrett, pedagogikk og master i ledelse.

TRONDARNES

Erlend Welander (41) tar over som rektor ved Trondarnes folkehøgskole etter konstituert rektor Tove Hallan. Han er kateketutdannet, har gått Frelsesarmeens offiserskole og holder på med en master i ledelse. Welander har jobbet som selvstendig næringsdrivende, vært daglig leder i asylmottak for mindreårige og vært korpsleder i Frelsesarmeen.

NESTOR SENIORUTVIKLING

Terning Dahl-Hansen (55) tok over som rektor ved skolen i Stokke i mars. Han er siviløkonom og kommer fra jobb som Kvalitetssjef hos Skanem Oslo AS, tidligere jobbet som rektor ved BI Vestfold. Han kommer fra Tønsberg. Det var 22 søkere til rektorjobben.

MØRE

May Kristin bolli (43) blir den første kvinnelige rektoren i Møre folkehøgskules 115 år lange historie. Hun overtar etter Odd Steinvåg som har vært rektor i 18 år. Bolli kommer fra Nordmøre og har erfaring fra grunnskole, videregående, høgskole og voksenopplæring.

HALLINGDAL

Gisle Skoglund er tilsatt som ny rektor på Hallingdal folkehøgskule på Skaga. Førtitreåringen kommer fra stillinga som lensmann i Hasvik i Vest-Finnmark. Han har mastergrad fra Høgskolen i Hedemark.

FOLLO

Ved Follo folkehøgskole har tidligere assisterende rektor Jan Martin Medhaug tatt over som rektor.

Rektorstillingene ved Setesdal folkehøgskule og Nord-norsk pensjonistskole er også lyst ut.

OYVIND KRABBERØD

Ronnie MAG Larsen er Folkehøgskolens faste spaltist. Han er folkehøgskolelærer, forfatter og musiker. Her gir han oss sitt skråblikk på verden.

FACEBOOK FOLKEHØGSKOLE

I flere år (ca. tre) har jeg latt elevene bruke internett nokså fritt i timene. Jeg har vært ukritisk og til tider oppmuntrende for at de skal gjøre det for å bli inspirert og finne ut av ting. Men så ser jeg jo på meg selv og hvordan det har blitt. Bare i løpet av den tiden det har tatt å komme hit i teksten har jeg vært to ganger inne på Facebook for å svare på en chat. Til og med mailen lager en pipelyd når den har noe på hjertet, og jeg er jo såpass nysgjerrig at jeg må inn for å sjekke. Som folkehøgskolelærer sitter jeg med følelsen av å ha skutt meg selv i foten og jeg er inne i en sirkel, som ikke nødvendigvis er ond, men den er en prøvelse.

Som i alle andre bransjer har jo folkehøgskolene en utfordring når det gjelder å annonsere billig og effektivt. Det de fleste er enige om er jo at Facebook er plassen å gjøre det på. Det er der vi treffer flest i målgruppen og vi kan snevre inn annonsen til å treffe de vi aller helst vil ha. Tenk at noe så lurt kan være så billig. Så kommer elevene til skolen og vi blir irritert over all den tiden de bruker på sosiale medier, det som muligens gjorde at de kom til oss i utgangspunktet. Vi prøver desperat og forklare dem at de må snakke med hverandre i det virkelige liv, de kommer til å angre. Slutt med Snapchat, Twitter og Facebook ved middagsbordet nå! Hva med dannelsen?! HALLO?!

Personlig har jeg en klasseside som gjør at det er lett å holde kontakt med mine elever, og ikke minst gi beskjeder. Men har jeg egentlig den pedagogiske kontakten jeg er ute etter? Slipper jeg for billig unna ved at jeg altfor ofte ikke må møte mennesker face to face, men facebook to facebook? Jeg kan sende en elev linker fra YouTube om hvordan greenscreen fungerer fordi han eller hun er spesielt interessert i greenscreen akkurat der og da. Jeg vil egentlig stoppe opp og gjøre det skikkelig neste dag, eller i januar når vi skal ha om greenscreen. Men der jeg vil være grundig ligger forventningen om at folk skal vite ting med en gang å sperrer. Jeg kapitulerer, sender en link, og i det jeg gjør det, forsømmer jeg de andre elevene, svekker fellesskapet i klassen. Og det verste av alt er at jeg tror at stakkaren som fikk linken, kan greenscreen neste dag.

Det er lettere for elever og lærere å gjemme seg nå, det er lettere å lure seg selv til at man har det bra og fint, så lenge man har respondert ved likes. Jeg innser at noe har blitt borte på veien, noe som var der for fem år siden, noe jeg vil prøve å ta tilbake. Fra høsten av vurderer jeg å innføre mobilstopp i timene.

Så piper det igjen. Både her og der. Nå er det Netthandelen som vil gi meg et tilbud på glasshus og luftslott. Utsalgspris 1 krone. Det er vel bare å slå til.

RONNIE MAG LARSEN

VIKTIG BALLAST

Ungdom som går motiverte og trygge ut fra ein folkehøgskule har eit mykje betre utgangspunkt for å ta vidare utdanning og skaffe seg arbeid enn ungdom som er skuleleie. Kunnskap er dessutan meir enn for mell utdanning. Kunnskapen som ein får gjennom eit år på folkehøgskule er ein viktig ballast på vegen, både i arbeidslivet og livet elles. I dei kommunane der det finst folkehøgskular er også desse skulane med på å skape eit større mangfald lokalt.

JENNY KLINGE, STORTINGSREPRESENTANT SP,

SUNNMØRSPOSTEN 07.04.2014

FOREBYGGE FEILVALG

Folkehøgskolen spiller en viktig rolle i å forebygge feilvalg i studieløpet, for ikke å snakke om frafall i videregående skole. Jeg mener folkehøgskolen er samfunnsøkonomisk lønnsom, og at kutt i støtte til folkehøgskolene vil øke kostnadene i andre budsjetter.

ASLAK OWREN, VÅRT LAND, 26.04.2014

FOLKEHØGSKOLENE ØKER I POPULARITET

– Svært gledelig, heter det fra Informasjonskontoret for folkehøgskolen.

Søkningen til folkehøgskolene har økt i år. Første april viste interne målinger at antall søkere har gått opp sammenlignet med første april i fjor.

– Dette er svært gledelig for oss, og det viser at stadig flere ser nytteverdien i et folkehøgskoleår. Folkehøgskole er en skole med både læringsglede og læringsutbytte, sier Dorte Birch, som er daglig leder for Informasjonskontoret for folkehøgskolen.

HARSTAD TIDENDE, 14.04.2014

MULTITASKING

Nettbruk har noe grunnleggende grenseløst ved seg. Det likner på alkohol. Det kan bare nytes i moderate doser uten at de negative bieffektene overgår de positive. For en ting er læring, en helt annen ting er konsentrasjon. I en rapport fra Transportøkonomisk institutt dokumenteres det at risikoen for å bli innblandet i en trafikkulykke øker med over 20 prosent hvis man sender tekstmeldinger mens man kjører. Og at de som snakker i telefonen også er mer ulykkesutsatte. Dessuten er håndfri mobiltelefon i trafikken like farlig som å bruke vanlig håndholdt mobil. Folk multitasker seg selv og andre inn i døden.

Det er ny teknologi som ankommer, og vi er forsvarsløse, naive og godtroende. Og forført. Men det eneste som kan redde oss er de gamle puritanske strategiene som måtehold, selvpålagte reguleringer og indre kontroll. Uten de dype kulturelle og sosiale programmeringene er vi sjanseløse. Dessverre eller heldigvis?

ERLING DOKK HOLM I MAGASINET
DAGBLADET

ROBOTER SKRIVER NYHETENE

Da California ble rystet av et jordskjelv mandag denne uken, hadde Los Angeles times en nyhetssak med detaljert informasjon om skjelvet ute på sine nettsider i løpet av et par minutter. Skrevet av Ken Schwenke, sto det. Men Schwenke var ikke på jobb. Han purket og sov, hjemme i sin egen seng. Saken var skrevet av en robot.

JOACIM LUND, AFTENPOSTEN

REN HÅN

Hvert år reiser tusenvis av unge, håpefulle mennesker fra vesten, og i særdeleshet fra Norge, ut i verden for å gjøre ingenting. De trenger en pause etter videregående, sier de. De har gått skolelei, nå vil de se seg om, før de tar til på studier.....

... For Spanias arbeidsledige ungdom eller for unge vietnamesere uten mulighet til å forsørge familie, må det fortone seg som ren hån at vestens unge kan drive dank på ei strand mens de selv strever for å holde hodet over vann.

SOSIOLOG OG SKRIBENT
UNN CONRADI ANDERSEN I
MAGASINET DAGBLADET

GLOBALT HIERARKI

... – Er du ikke vel streng nå? Det går jo an å se det som en positiv kulturutveksling.

– Nysgjerrighet for andre kulturer er bra, men det er vanskelig å se det på den måten når verden har en så hierarkisk inndeling. Det er ingen tvil om hvem som dominerer verden og sitter på den økonomiske makta. Med mitt norske pass kan jeg reise til Khartoum, men broren min kan ikke komme hit. Hvorfor er det sånn? Friheten vi har fungerer ikke begge veier.

KUNSTNER MOHAMMED ALI FADLABI
TIL MAGASINET DAGBLADET

DREIV DET SPANSKE DEMOKRATIET FRAM

Frå Madrid kjem meldinga om at den fyrste statsministeren i Spania etter Franco, Adolfo Suarez, er død, 81 år gamal. Han hadde lide av Alzheimers ei tid. For ungdommen er det vel ikkje så mange assosiasjonar knytte til dette namnet. Men for oss som spent fylgde overgangen til demokrati i Spania etter at general Francisco Franco døde november 1975, er han eit kjernenamn i saga.

Den spanske overgangen: Adolfo Suarez (1933–2014) er kan hende den viktigaste helten i andre halvdel av det 20. hundreåret – etter Nelson Mandela og Mikhail Gorbatsjov. For han syntte oss at europeiske diktatur kan avviklast uten vald.

BERNT HAGTVET I DAG OG TID

DANNELSE OG LATSKAP

I 20 år har Bernt Hagtvet vært professor i statsvitenskap ved landets største og eldste undervisningsinstitusjon, Universitet i Oslo. Utdannet ved det private prestisjeuniversitetet Yale i New Haven, Connecticut, har han nesten siden starten av sin professorgjerning klaget på de norske studentenes manglende dannelse og kunnskapsnivå, første gang i avisene i 1998 og sist nå i forrige uke. Oppsummert har han kalt dem – dersom journalistene har gjengitt ham korrekt – katastrofalt late pensumfetsjister.....

... Men nå er han på nytt en smule opprørt: – Late? Jeg har aldri sagt at studentene er late! Nei, nei, nei! Jeg mener bare den intellektuelle intensiteten på universitetene er for lav. Det er langt mellom hver gang vi møter intellektuelt sultne studenter. De kan for lite og leser for lite. Man kan spørre seg om studentene leser bøker lenger.

DN MAGASINET

LISE FJELDSTAD OM TEATER

Fortsatt forteller folk meg at de savner Fjernsynsteateret. Og Radioteateret, det eksisterer nesten ikke lenger. Noe så rungende trist. Hvor mange milliarder kroner har NRK i budsjett nå? Cirka fem. – Så mange? Hvor kommer all denne uforstanden fra? Tenk på all kultur og litteratur som radioen har gitt oss. Nå skal ingenting vare i mer enn noen minutter, så pøses det på med mer populærmusikk. Åpenbart er man livredd for at publikum skal kjede seg, men folk i dag *ønsker* jo fordypning. Og ro. Se hvor populært sakte-TV er blitt.

AFTENPOSTEN

HELLELAND STØTTER FOLKEHØGSKOLEN

Vi klipper fra et brev:

«Takk for innspel. Det er dei fylkeslaga til dei fire Vestlandsfylka i Unge Høgre som har kome med uttalen om folkehøgskolene. Det er ikkje aktuell Høgrepolitikk.

Sjølv har eg vokse opp på Ål folkehøgskole, og sit no i styret for stiftinga der.

Eg veit at folkehøgskolene gjer mykje godt arbeid, og vil støtte opp om dei i tida framover.

Det er ein travel kvardag, men når sjansen byr seg besøker eg gjerne skolen på Gol.

MVH

TROND HELLELAND

PARLAMENTARISK LEIAR, HØGRE

NULL FRAFALL FOR TOTEN FOLKEHØGSKOLE

For tredje år på rad kan Toten Folkehøgskole notere 0 prosent i frafall.

Første oktober og første april er telledatoene for folkehøgskolene i Norge, og for tredje år på rad har Toten Folkehøgskole hatt de samme elevene både i oktober og i april.

– Strengt tatt har vi hatt de samme elevene 26. august og til avslutningsdagen også, men det er jo ikke de offisielle tellingene, sier rektor Live Hokstad.

Folkehøgskoleelevene har gitt tilbakemelding på at de er svært fornøyde med året sitt på folkehøgskole. 32 prosent av de som går inn i folkehøgskolen har ikke fullført videregående skole, som er høyere enn landsgjennomsnittet. Når de er ferdige på folkehøgskole fullfører de gjerne utdanningen.

– På Toten Folkehøgskole har vi hatt ekstra støtte for de elevene som har hatt behov for å ta opp fag fra videregående skole. Valgfaget *studieforberedelse* har vært for alle som har ønsket litt lesetid og læring om studieteknikk, men vi har hatt særlig fokus på realfagene. Folkehøgskolen er og skal være eksamensfri, men vi vet av erfaring at elever ønsker å

ta opp fag, og vi har valgt å legge til rette for det. Vi har både hatt samarbeid med Høgskolen i Gjøvik og Lena videregående skole om lærere til dette, forteller Hokstad.

OPPLAND FYLKESKOMMUNE

TONEHEIM TURNERTE ØSTLANDET

Aktørene fra Toneheim framførte The Next Time, skrevet av tidligere Toneheim-elev og Sandefjording Hans Mathisen, som også var tilstede i hjembyen. Foto: Øyvind Brandt

Når dette skrives er vinter på vei til å bli vår, og da byr mange folkehøgskoler på utstillinger, konserter og forestillinger. Så også Toneheim folkehøgskole. I løpet av fire dager i slutten av mars og begynnelsen av april besøkte skolens elever og ansatte Gjøvik, Sandefjord, Lillehammer og Vålerenga kirker med programmet «Toneheim folkehøgskole på turné».

Elevene ved Toneheim har gjennom året bygget opp et stort repertoar. Derfor ble konsertene ikke helt like i innhold fra sted til sted. Men gjennom programmet demonstrerer elevene et imponerende nivå og spenn i sjangre. Og når alle elevene i storkor spredt rundt i kirken, og med imponerende dynamikk, til avslutning synger «Hvad est du dog schön» og «I himmelen» av Edvard Grieg, er det tid for jakkeermer og lommetørklleder.

ØYVIND BRANDT

SUND-ELEVER AKSJONERTE MOT OLJEFORURENSNING

Regnskoglinja på Sund folkehøgskole protesterte foran Stortinget 2. april mot Repsols oljeforurensning i Amazonas

Her følger deres pressemelding:

Repsols oljeforurensning i Amazonas – bielver og hovedløp ødelegger drikkevann, fiske og økosystem. Selskapet benytter ikke tilgjengelig teknologi for å avdekke rust før det er hull på rørene. Råolje som lekker blir ikke samlet opp. Flere ganger tidligere har Regnskogfondet og andre påpekt forholdet og for langt uttrekk av Pensjonsfondet utland sine investeringer i selskapet. Uten resultat. Tvert om har Pensjonsfondet i 2013 økt sine investeringer i Repsol. Repsol planlegger oljeboring i områder med ukontaktet indianerstammer ikke langt fra grensa til Ecuador. I samme område har det lekket tusenvis av fat råolje fra rørgatene. Siden 2006 har det vært hele 92 store og små oljelekkasjer, meldte achuar-indianernes olje-vaktgruppes rapport allerede i 2011. Fra en brønn i naturreservatet Pacaya Samiria, som bærer navnet på to bielver som renner ut i Maraño var det lekkasjer fra operatøren Pluspetrol i 2010 og 2013. Dette selskapet har Repsol eierandeler i. Regnskoglinja oppholdt seg i dette området i en måned i 2010 og dokumenterte oljelekkasjen med bilder, film og intervju på stedet. I november 2013 var elever igjen på plass og dokumenterte en lekkasje fra oktober samme år. Naturvernoverrådet Pacaya Samiria er på størrelse med Nord-Trøndelag fylke. Fra blokker i nord forurenses også Maraño (Amazonas) av Repsol og andre selskap via bielvene. Til tross for at vi leverte en rapport til Stortinget om saken i 2011, samt demonstrerte vår misnøye på Eidsvoll's plass, fikk vi ingen reaksjon fra norske myndigheter.

Vi mener Pensjonfondet Utland (oljefondet) er medskyldige i ødeleggelse av

urgamle økosystemer med verdens høyeste arts mangfold og urfolks livsgrunnlag ved å investere i Repsol.

Vi oppfordrer alle til å stille opp den 2. april for å støtte cucama-, achuar-, urarina- samt uoppdagede urfolks rettigheter mot grådige Repsol og det norske oljefondet.

FRA ELEVER OG LÆRERE VED
REGNSKOGLINJA PÅ SUND
FOLKEHØGSKOLE

PLANLEGGER NY FOLKEHØGSKOLE

Sjunkhatten folkehøgskole vil gjennomføre mesteparten av undervisningen ute i naturen, uansett årstid. Her er ambasadøren Torstein Lerhol på vei innover i Fridalen, med majestetiske Korsviktind i bakgrunnen.

Ideen om å etablere en ny folkehøgskole i Nordland kom etter at Sjunkehatten nasjonalpark ble opprettet i 2010. Parken ligger i Bodø, Fauske og Sørfold kommuner, og kalles «Barnas nasjonalpark» fordi regjeringen ønsker å legge vekt på utvikling av tilbud rettet mot barn og unge.

Ved atkomsten til parken i Fauske ligger Valnesfjord Helse- og sportssenter, som i 2012 fikk enda en viktig oppgave å ta seg av. Da ble senteret tildelt ansvaret for den Nasjonale kompetansetjenesten for barn og unge med funksjonsnedsettelse (Aktiv Ung).

– Plutselig lå alt til rette. Et helse- og sportssenter av internasjonal klasse, en ny og spennende nasjonalpark, og der- til kompetansetjenesten Aktiv Ung. Vi vil bygge Sjunkehatten folkehøgskole så å si vegg med denne opphopingen av gode krefter, sier Bror Myrvang.

Omfattende støtte

Da ideen om folkehøgskole var sådd i Valnesfjord, tok det ikke lang tid før tanken spiret og spredde seg. Fauske kommune står som formell søker til Utdanningsdirektoratet. Søknaden er støttet av en rekke aktører, blant andre fylket og regionrådet. Allerede har skoleplanene fått vind i seilene gjennom en mindretallsmerknad i statsbudsjettet fra Kirke-, undervisnings- og forskningskomiteen, som ber om at skolen blir utredet.

Opphold i naturen

Sjunkhatten Folkehøgskole planlegges med 16 ansatte og nybygg, inkludert internat med plass for 75 elever.

Skolen skal ha seks langkurs som alle har ett tydelig fellestrekk, opphold i naturen:

- utForsker (vern av natur)
- Naturfilosofi og kontemplasjon
- Urfolk og folk i nord (Arktis circum- polar)
- Friskliv (fysisk aktivitet)
- LandArt (landskapskunst, skulpturer utendørs)
- Naturen som scene (flere kunstformer)

I tråd med folkehøgskolebevegelsens beste tradisjoner står dannelsesprosessen sentralt i ideen bak Sjunkehatten folkehøgskole. Undervisningen, skolebygget og markedsføringen av skolen blir innrettet mot ungdommer både med og uten funksjonsnedsettelse.

TEKST OG FOTO: ERIK VEIGÅRD/
VIDEOFABRIKKEN

CHRISTIAN KILLEGREEN MED NY KOMPOSISJON

Follo-læreren har komponert et verk til folkehøgskolenes 150-årsjubileum.

På Follo folkehøgskole er elevene godt i gang med finpussen på «Ut i vår hage», en svensk folketone som hovedlærer Christian Killengreen har gitt nytt arrangement. Elevene lover god stemning og musikk på konserten i morgen.

Under ledelse av Killengreen skal sangerne fra folkehøgskolen åpne det

som blir en variert og storslagen konsert i Sånar kirke. Det lokale koret Corona Ensamlet og et større og et større orkester skal også bidra. Anledningen for dette samarbeidet er at det er 150 år siden den første folkehøgskolen ble etablert.

Killengreen har skrevet et nytt verk som skal urframføres. Det bærer navnet «Saga Tune» inspirert av Sagatun, landets første folkehøgskole. Verket for kor og orkester er bygget på melodier som ble sunget på selve åpningen av den første folkehøgskolen.

– Sang har alltid stått sentralt i folkehøgskolene, derfor er det fint å sette et stempel på dette rent musikalske sett, forteller Killengreen og avslører blant annet at «Deilig er jorden» kan gjenkjennes med ny harmonisering.

KLIPPET FRA MOSS AVIS

ROMERIKE I AKSJON

Romerike folkehøgskole har vært aktive i forbindelse med Grunnlovsjubileet. Med forestillingen «Skysskaren», og uroppførelse i Ullensaker Kulturhus. Regi: Roy Lie Jonassen. Tekst: Sigbjørn Moestue Musikk: Wollert Krohn Hansen.

«Skysskaren» er en annerledes historietime om Norges historie og hvorfor det er viktig å feire 17. mai. Målgruppe: Ungdom.

Ca 2000 solgte billetter, seks fulle hus.

GATEKUNSTPROSJEKT PÅ SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

Det ligger i ryggmargen på oss lærere ved Skjeberg Folkehøyskole å ønske å legge til rette for gode fellesopplevelser som kan gi elevene uforglemmelige minner å ta med seg videre ut i livene sine. Alle gjør det på sin måte, og i år er det hovedlærer på Grafisk Design, Mona Sandberg som har dratt i gang et gatekunstprosjekt. Undertegnede, hovedlærer Jan Tore Jensen på Fotofag har vært assistent og fotograf. TEKST OG FOTO: JAN TORE JENSEN

«What doesn't kill you makes you stronger»

ER MOTTOET
FOR ÅRETS
PROSJEKT

Hovedattraksjonen i prosjektet er en stor vegg der elevene på Grafisk Design har laget et såkalt Paint By Numbers veggmaleri, der alle elevene på skolen, uansett ferdighetsnivå kan komme inn og være med å male sin lille bit av veggmaleriet. Dette har i stor grad vært et relativt styrt opplegg som har fungert særdeles bra. Hvert felt og hver malingsbøtte har et nummer. Så velger man hvor man vil fylle ut med maling. Maleriet, fra skisse til ferdig produkt, går over en lengre periode, men selve maleprosessen tar to døgn.

Andre elever har laget sine egne vegg-malerier/grafittivegger. Dette har i stor grad vært styrt av elever med store ferdigheter med sprayboksen selv.

En tredje gruppe elever har jobbet med dansekorreografi.

Fagfeltet Fotofag har i tillegg til å male, filmet disse to intensive dagene.

Til slutt blir dette, sammen med den korreograferte dansen, redigert til en musikkvideo, som skal vises på elevenes avslutnings-event. Filmen vises om natten på skolens fasade, noe vi ikke har prøvd tidligere.

Det ble også laget fargerike pallemøbler, der det ble snekret og malt med stor entusiasme og høy trivselsfaktor.

Alle Graffitimaleriene samles til en scene, der vi skal ha en musikkfestival organisert av fagfeltet Musikk og musikkproduksjon. Erfaringen så langt i prosjektet er at gatekunstprosjekt for hele skolen lar seg gjennomføre, og har et utviklingspotensiale. «What doesn't kill you makes you stronger» er mottoet for årets prosjekt, og passer godt med tanke på alle arbeidstimen og tunge løft prosjektet medfører.

TRE ORD

– EFFEKTIV OG ENKEL EVALUERING

Når du er ferdig med et opplegg, ber du elevene skrive ned tre ord som beskriver det dere har holdt på med/vært gjennom, og det de har opplevd. Disse ordene deler de så med de andre elevene. Her er det spennende å se utviklingen hos elevene etterhvert som året går.

DAGBOK

Det er viktig at elevene har en liten bok der de skriver ned ordene slik at de også kan følge med på sin egen utvikling. I begynnelsen er ordene de skriver ned stort sett bokstavelige. Ordene beskriver hva elevene fysisk har gjort, men langsomt forandrer ordene seg til å beskrive innhold, opplevelser, erfaringer og hva de har lært.

Når elevene er bedre kjent med hverandre, kan de begynne å fylle ut ordene og forklare hvorfor de har valgt akkurat de tre ordene. Boken de skriver ned ordene i blir en fin dagbok med håndfast bevis på opplegg og progresjon.

SETTE ORD PÅ

Det er viktig å lære elevene å sette ord på opplevelser og erfaringer. Det gir dem muligheten til å reflektere over egen læring og utvikling. Husk å be elevene om å skrive ned dato og et stikkord eller flere for opplegget de evaluerer. Når de tre ordene kobles opp mot undervisningsoppleggene vil de bli minnet på hva de opplevde og tenkte i den gitte situasjonen.

UTSTYR

Det eneste du som lærer trenger, er å gå til innkjøp av en liten notisbok til elevene og ha penner klar til evalueringen. Min erfaring er at en liten bok med hardt omslag fungerer best. Den lever lenger.

TAKK

Tusen takk til Tor-Erik Moen, lærer på Adventura Afrika på Møre fhs, for å ha delt denne evalueringsmetoden med kollegaer på PUF-kurset for nytilsatte i folkehøgskolen. Her er hans ord om opplegget: – Elevene har også parodiert meg med at eg maser om «tre ord». Men dei ser verdien av å høyre kva andre tenkjer om same opplevinga, samt at dei lærer seg å sette ord på korleis dei har det. Det er også med å styrke klassemiljøet, samt at det er ein flott pedagogisk måte å jobbe med refleksjon og læring.

BENEDICTE HAMBRO

«Det er ikke vanskelig å like de arkitektoniske løsningene – det gjennomgående lyset fra store vindusflater er til å bli glad av.»

Nybygget på Skjeberg folkehøyskole kiler seg inn mellom eksisterende bygningsmasse.

Kunstner Leif Gaute Staurland presenterte sin egen videoinstallasjon.

Konstituert rektor Marie Lindén ledet åpningen og viste stolt rundt.

FORNYELSE PÅ SKJEBERG

Et nybygg til 40 millioner kroner ble innviet på Skjeberg folkehøyskole 30.april. Personalet ved skolen og de involverte i byggeprosessen var svært godt fornøyd med samarbeid og resultat. TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Ostfold fylkeskommune vedtok i 2012 å oppgradere matsal og oppholdsrom, samt bygge et storkjøkken etter dagens krav. Det ble budsjettet til 33 millioner kroner – de endte på 40, men da har de fått et flott anlegg på Skjeberg. Nybygget kiler seg mellom eksisterende bygningsmasse og har gjennomgående lys. Det har nisjer for mer uformelt samvær ved siden av matsal og kjøkken. Et møterom/personalrom i glass har det også blitt plass til mot sør.

OFFISIELL ÅPNING

Nyanlegget var ferdig høsten 2013, men ble nå mer offisielt åpnet med politikere, fylkesbyråkrater, arkitekt, kunstner, entreprenør og byggeledere tilstede. Konstituert rektor Marie Lindén takket de involverte og spesielt takknemlig var hun for at fylkespolitikkerne i Øst-

fold med dette prosjektet har vist at de vil satse på folkehøgskolen. Elevene var også godt fornøyd. Elevrådsleder Helene Bing lovpriste *møtepunktet* som det nye bygget representerte. Musikelev June Sanne sildret vakker sang fra Les Misérables over forsamlingen.

I offentlige bygg skal det settes av midler til kunstutsmykking. På Skjeberg var det satt av 150.000 kroner til dette. Mye av summen gikk til en videoinstallasjon av kunstneren Leif Gaute Staurland. Verket var virkelig et «kinderegge» og høstet lovord. På et transparent lerret vises en 61 minutters video, i loop. Videoen består av kortere og lengre sekvenser som skal skape refleksjon om tilhørighet og utenforskap. Motivkretsen er hentet fra natur og urbane rom. I tillegg til konkrete motiv som – reisenede som ankommer en stasjon, skyformasjoner sett fra et flyvindu, inneholder det visuelle materialet også mer abstrakte motiv. I korte trekk

handler det om å dra, å begi seg avgårde ut i verden, ofte av ren nødvendighet.

ET LØFT

Videoinstallasjonen kan ses fra begge sider – også utenfra – og blir spesielt synlig blir den i mørket vinterstid. Visningen kan stoppes og det audiovisuelle utstyret kan også brukes etter behov på skolen, film foredrag etc.

Arkitekt Arne Bergdal har hatt en heldig hånd med dette prosjektet. Det er ikke vanskelig å like de arkitektoniske løsningene – det gjennomgående lyset fra store vindusflater er til å bli glad av. Nybygget er virkelig et løft for den fylkeskommunale skolen i Østfold.

FOLKHÖGSKOLAN KULTURARV OCH FRAMTID

Folkhögskolan Kulturarv och Framtid är skriven av Monica Roselius och utgiven på Bildningsförlaget år 2014.

Bakgrunden till boken är att ge en bild av folkhögskolans på många vis unika värden, en kulturell miljö värd att dokumentera.

ÄTSKILLIGT ÄR SPECIFIKT:

- snart 150 års oavbruten vuxenutbildning öppen för alla
- geografisk spridning över hela landet
- viktig del i demokratins och folk- rörelsernas framväxt och fortlevnad
- mötesplats för människor av olika åldrar, nationaliteter, yrken och studiebakgrund
- en livsmiljö i gemenskap, många har inter- natboende
- bred kursverksamhet, ofta av kulturell art
- stor kulturarrangör även för allmänheten
- finns i miljöer med minnesvärda byggnader och naturvärden

För att levandegöra denna miljö har författaren besökt och berättat om ett urval av folkhögskolor, som tillsammans representerar olika sidor av skolformen vad beträffar ålder, geografisk placering, ideologier, utbildningar och kulturellasärdrag.

Boken kan användas både inom folkbildningen för att ge perspektiv på den egna skolformens mångfald, och utanför folkhögskolan för att sprida kunskap om folkhögskolans särdrag och dess betydelse såväl som utbildare och som bärare av ett eget kulturarv.

Boken kostar 150 kronor + porto och kan beställas från Bildningsförlaget, Västra Sörbys bygata 16, 387 92 Borgholm
e-post: bildningsforlaget@telia.com

KALENDER 2014

4.–7. august
8. august:
15.–17. september
22.–23. september
23.–25. september
3.–4. oktober
6.–7. oktober
8.–10. oktober
13.–15. oktober
13.–16. oktober
16.–17. oktober
30. oktober
31. oktober
1. november
13.–14. november
18.–19. november
20.–21. november

Ny i folkehøgskolen. Nansenskolen

Ny som leder i folkehøgskolen. 1. samling, Oslo

Informasjonsseminaret 2014. Oslo

Ny som tillitsvalgt. Sanner Hotell, Gran

Tillitsvalgskonferansen 2014. Sanner Hotell, Gran

Drøftingsdager D3. Møre folkehøgskole

Drøftingsdager D7. Solbakken folkehøgskole

Drøftingsdager D6. Seljord folkehøgskole

Drøftingsdager D2. Fosen folkehøgskole

Drøftingsdager D1. Lofoten folkehøgskole

Konferanse om prosjektet «Veivalg». Bergen

Årsmøte i IF? Hamar

Rektorforum? Hamar

«Stemmer». Folkehøgskolen 150 år, Hamar

Selvevalueringskonferansen «Dannelse i undervisningen». Sted?

Nordisk idékonferansen «Bildning i splittningens tid». Nordiska folkehøgskolan, Kungälv

Internasjonalt seminar

For endringer, detaljer og påmelding, følg med på «Kalender» på www.folkehogskoleforbundet.no

SENTRAL SÆRAVTALE FOR VIRKESKOLENE PROLONGERES

Informasjon om status for «Særavtalen for undervisningspersonalet i folkehøgskolen» mellom Virke og Utdanningsforbundet (FHF og NKF) skoleåret 2014–2015.

FELLES INFORMASJON FRA PARTENE

Virke og Utdanningsforbundet, FHF og NKF har inneværende skoleår hatt i gang et utvalgsarbeid med gjennomgang av særavtalen for undervisningspersonalet i folkehøgskolene. Dette skal forberede en reforhandling av avtalen. Arbeidet har imidlertid blitt forsinket i påvente av avklaring av en tvist mellom partene om forståelsen av planfestet arbeidstid i særavtalens pkt. 3.

Dette har som konsekvens at det nå ikke er praktisk mulig å ha en ny avtale

på plass til kommende skoleår. Partene er enige om at dette medfører at den eksisterende «Særavtale for undervisningspersonalet i folkehøgskolen» forlenges for skoleåret 2014–2015:

- Særavtalen som ble inngått 22. juni 2011, gjelder uforandret.
- Protokollen mellom de sentrale parter av 17. januar 2013 presiserer omfanget av årsrammen for undervisning.
- Lokale særavtaler på den enkelte skole gjelder uendret videre for neste skoleår dersom ingen av de lokale parter krever reforhandling. Avtalene kan sies opp med en måneds varsel.
- Ved eventuell reforhandling gjelder den eksisterende avtalen til det er inngått enighet om en ny. Se særavtalen pkt. 9.1 og 2.4.

LÆRERNES UNNTAKSBESTEMMELSE I AML

Unntak fra arbeidstidsbestemmelsene i Arbeidsmiljøloven for undervisningspersonalet.

Sekretariatet i Folkehøgskoleforbundet får fra tid til annen spørsmål fra tillitsvalgte og medlemmer om folkehøgskolene har unntak fra arbeidstidsbestemmelsene i Arbeidsmiljøloven og hvor disse bestemmelsene framkommer.

I Overenskomst for utdanning i Virke og Hovedtariffavtalen i KS står det i § 4.1 at det er egne arbeidstidsbestemmelser for undervisningspersonalet. Gjennom forhandlinger mellom arbeidsgiverorganisasjonene Virke og KS på den ene siden og Utdanningsforbundet/Folkehøgskoleforbundet/Noregs Kristelige Folkehøgskolelag på den andre siden inngås det en egen avtale om arbeidstid for lærerne.

Disse avtalene heter i Virke «Særavtale for undervisningspersonalet i folkehøgskolene» og i KS «SFS2214 Særavtale for undervisningspersonalet i kommunale og fylkeskommunale folkehøgskoler».

Avtalene har bestemmelser som avviker fra arbeidstidsbestemmelsene i Arbeidsmiljølovens (AML) Kapittel 10. Hjemmel for dette unntaket finner vi i AML § 10-12(4) hvor det heter: «Fagforering med innstillingsrett etter arbeidstvistloven eller tjenestetvistloven kan, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd og § 10-11 sjuende ledd, kan inngå tariffavtale som fraviker bestemmelsene i dette kapittel. For bruk av

overtid etter slik tariffavtale gjelder vilkårene i § 10-6 første ledd. Arbeidstaker må i det enkelte tilfelle samtykke til overtidarbeidet. Kravet til individuelt samtykke gjelder tilsvarende der det inngås tariffavtale om en samlet gjennomsnittlig arbeidstid på over 48 timer i løpet av sju dager i løpet av ett år.»

Det er viktig å merke seg at det ikke kan gjøres unntak fra § 10-2 første, andre og fjerde ledd. Disse bestemmelsene skal bidra til at den enkelte arbeidstaker ikke utsettes for uheldige belastninger og sikre at nødvendige individuelle forhold med hensyn til helse, miljø og sikkerhet ivaretas.

Utdanningsforbundet har over 10 000 medlemmer og har derav den omtalte innstillingsrett (jfr. Arbeidstvistloven § 11 nr.1). Utdanningsforbundet og folkehøg-

skoleorganisasjonene har en samarbeidsavtale som gir denne retten til å inngå en særavtale om arbeidstid for undervisningspersonalet i folkehøgskolen.

Det er altså først når partene har forhandlet særavtale om arbeidstid at unn-
taket fra AML kapittel 10 gjøres gjel-
dende.

arendalsuka
politisk møteplass

FOLKEHØGSKOLENE REPRESENTERT PÅ ARENDALSUKA

For første gang skal folkehøgskolene være representert på Arendalsuka. Vi vil være representert med en stand under arrangementet fra og med tirsdag 12. til og med lørdag 16. august på Kanalplassen rett ved scenen. Folkehøgskolekontoret arbeider for tiden med innholdet i standen.

Arendalsuka ble etablert i 2012, blant annet etter inspirasjon av Almedalsveckan i Sverige, som har holdt det gående i mer enn 40 år. Danmark har fått sitt Folke-møte på Bornholm, hvor foreningen for folkehøgskoler i Danmark deltar.

Arendalsuka er en arena for uformelle møter mellom næringsliv og politikk. Visjonen er at uka skal være en årlig arena hvor nasjonale aktører innenfor politikk, samfunns- og næringsliv møter hverandre

og folk, for debatt og utforming av politikk for nåtid og framtid. Arendalsuka er partipolitisk uavhengig, og har som mål å styrke troen på politikk og politisk debatt. På denne måten vil Arendalsuka bidra til å styrke kraften i vårt levende demokrati.

POLITISK MØTEPlass

Mål for Arendalsuka i år er at den skal være en politisk møteplass. Den skal bidra

til engasjement og interesse for politikk og bidra til at organisasjoner og enkeltpersoner kommer i direkte kontakt med våre mest sentrale nasjonale aktører innenfor politikk, organisasjons- og næringsliv.

Her bør selvfølgelig folkehøgskolen være representert. I år vil et av våre mål være å se og lære, samtidig som vi ønsker å informere om folkehøgskolen i Norge. I tillegg arbeider vi med idéen om å starte Demokratibudstikkene her.

VELKOMMEN I FOLKEHØGSKOLEN

Når man starter som ny ansatt i folkehøgskolen er det mange inntrykk som skal fordøyes på kort tid. Skoleslaget er kanskje noe fremmed for vedkommende, og hverdagen er travel. Så travel at det ikke alltid er tid til en generell innføring i skoleslaget. Samtidig går det kanskje fort noe tid før det blir tid til å tilby/informere om/oppfordre til å melde seg inn i Folkehøgskoleforbundet.

Styret i Folkehøgskoleforbundet ønsker å komme mer på offensiven overfor nye som ansettes i folkehøgskolen. Ett tiltak er å gi nye ansatte på skolen en velkomsthilsen første dagen, eller en av de første dagene, via den tillitsvalgte (lokal-lagsleder) eller andre. Hilsenen er i form av heftet «Velkommen i folkehøgskolen». Heftet trykkes i tre varianter, til nye lærere, til nye i det praktiske personalet

og til nye rektorer og nye i ledelsen. Heftet gir en generell informasjon om skoleslaget man starter som ny i. Til slutt i heftet kommer noen gode råd fra en kollega i folkehøgskolen. Heftene er ment som en kort og hyggelig første hilsen fra et skoleslag, og er selvfølgelig ikke til erstatning for kurs for nye i folkehøgskolen. Noen dager etter nye har mottatt heftet oppfordrer vi tillitsvalgt til å

overbringe informasjon om medlemskap i Folkehøgskoleforbundet.

Heftene skal nå straks i trykken, slik at de er klare på skolene til forarbeidsdagene i august.

OYVIND BRANDT
KNUT SIMBLE

SÅ ER DET VÅR TUR

Når dette skrives er høydepunktet i markeringen av at det er 200 år siden vi fikk vår grunnlov akkurat overstått. At folkehøgskolen har eksistert i Norge i 150 år markerer vi til høsten. Markeringen kobler seg til grunnlovsmarkeringen og skoleslagets demokratiske dannelsingsdimensjon. Derfor er prosjektene også godkjent som del av Stortingets jubileumsfeiring med blant annet rett til å benytte logoen til denne.

GRUNNLOVSJUBILEET 1814/2014

DEMOKRATIBUDSTIKKA GJENNOM LANDET

Slik det ser ut nå vil de fem DemokratiBudstikkene starte i Arendal under Arendalsuka i august, hvor folkehøgskolene vil ha stand. Etter pressekonferansen i Arendal vil første etappe gå til Oslo, hvor de besøker Stortinget før de sendes videre ut til skolene hvor de fem ruten skal starte, det vil si Peder Morset, Fredly, Voss, Nordiska og Setesdal folkehøgskoler. Alle skolene får så i tur og orden besøk av DemokratiBudstikka i løpet av september og oktober etter oppsatt og tilsendt rute.

De siste skolene på hver av de fem rutene, Pasvik, Fana, Danvik, Hedmarktoppen og Toneheim folkehøgskoler, vil levere budstikkene til 150 års jubileumsarrangementet i Hamar kulturhus lørdag 1. november. På oppsatt dag for hver skole har skolen et åpent arrangement som på en eller annen måte handler om demokrati og eller grunnloven. I tillegg utfordres skolene på en utstilling, «Grunnloven eller demokrati uten ord» og medieomtale av det åpne arrangementet. Hver skole må, for eksempel via elevrådet, samarbeide med skolen de skal få budstikka fra og neste skole som skal ha den for å viderebringe budstikkene på en så kreativ og motivert måte som mulig.

EUROPA +, DEMOKRATIER I ENDRING

Demokrati er komplekst og ingen fast og gitt størrelse og utfordres stadig. I dag ser vi tydelig utfordringer knytte til teknologiske, økonomiske, demografiske og politisk/kulturelle/verdimessige dimensjoner. I prosjektet Europa + er ambisjonen å samle inntil 20 europeiske ungdommer til en dialogkonferanse siste uke i oktober. Konferansen skal resultere i hypoteser om demokratier i utvikling. Hypotesene blir offentliggjort på jubileumsdagen 1. november på Hamar.

De inntil 20 ungdommene til konferansen håper vi å finne blant elever på folkehøgskolene til høsten.

#democracywall

«I don't think i live in a democracy. The politicians do what is best for themselves.»

«Demokrati er fellesskap»

#democracywall fortsetter med det nye kullet elever til høsten. Folkehøgskolekontoret vil sende ut en ny runde med visittkort for at elevene skal huske på oppdraget. Eksempler fra #democracywall vil presenteres på jubileumsdagen på Hamar 1. november.

1. NOVEMBER JUBILERER VI

Lørdag 1. november blir så den store dagen hvor markeringen av folkehøgskolens 150 år i Norge topper seg i jubileumsarrangementet på Hamar nye kulturhus. Det er på dagen 150 år siden den offisielle åpningen av Sagatun folkehøgskole i Hamar. Programmet for dagen er under utarbeidelse av en programkomité på folkehøgskolekontoret og i samarbeid med Toneheim og Hedmarktoppen folkehøgskoler. Mer informasjon vil komme til skolene etter hvert som dagen tar form.

PROSJEKTENE PÅ NETT

TIBE i Molde er i gang med å etablere landingssider for demokratiprojektene. Her skal man kunne følge Demokrati-Budstikkene, få inn demokratiuttalelser fra #democracywall og ellers følge prosjektene. Alle ungdomsskoler og videregående skoler vil få informasjon om disse sidene til evt. bruk i prosjekter e.l.

FØLG MED

For intern informasjon mellom folkehøgskolene har vi opprettet en informasjonsside. Oppdatert informasjon om 2014-prosjektene finner du derfor på <http://folkehogskolene.net/wips/1240218719/>.

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØGSKOLEN?

MORTEN DAHLØ LÆRER OG IT-ANSVARLIG PÅ PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

– Jeg ble ferdig utdannet allmennlærer på HiNT i 2004 og hadde lærerjobb på Selbu Videregående i sju år, samtidig som jeg hadde andre jobber. Peder Morset lystet ut ei «drømmestilling» i 2012. Jeg søkte og fikk drømmejobben. Jeg har alltid trivdes i læreryrket, men rettingen på videregående ga meg veldig lite. I folkehøgskolen kan jeg bruke tiden på det jeg synes er desidert best i læreryrket, nemlig det å jobbe med elevene.

Peder Morset folkehøgskole er en skole med en omvendt integreringsmodell. Vi har 40 plasser for utviklingshemmede elever og 28 plasser for elever uten utviklingshemming. Vårt slagord er «Bli den du er». Gjennom mitt virke på skolen, er det en fryd å se utviklingen til våre elever i løpet av året. Vi legger vekt på at alle skal være med på alt utfra sine forutsetninger. Jeg er ikke tilknyttet noen linje, men underviser i musikk valgfag. Spennet i elevgruppen gjør det både utfordrende og spennende. Jeg har lyktes når jeg ser at elevene har mestret.

Ser jeg tilbake på foregående skoleår, ønsker jeg å dele en liten historie. I august 2012 hadde vi en elev, ganske så tøff med capsen bak fram. I og for seg helt greit. I løpet av skoleåret hadde eleven funnet seg vel til rette og har faktisk blitt den han er. Kanskje ikke så kul og tøff som eleven ga uttrykk for i starten av skoleåret. Og siste skoledag kommer eleven bort til meg, tårevåt og gir meg en skikkelig bamseklem og sier «tusen takk for at du hjalp meg til å bli den jeg er». Da føltes det som at jeg som lærer har lyktes med noe, sammen med kollegene mine.

SINDRE VINJE

LOJALITETSPLIKT

ARBEIDSRETT

Mange av oss har vel hørt om at arbeidstakere sies opp fra sin stilling på grunn av illojalitet, men få kjenner til innholdet i lojalitetsplikten og hvor den er hjemlet. Vi skal se litt nærmere på dette nedenfor.

LOJALITETSPLIKT OVERFOR VIRKSOMHETEN OG LEDELSEN

Alle arbeidstakere har en lojalitetsplikt overfor virksomheten og ledelsen der de arbeider. Denne lojalitetsplikten følger av den enkeltes arbeidsavtale og av den styringsrett arbeidsgiver har overfor sine ansatte. Høyesterett har også i en dom fra 1990 klart fastslått at det foreligger en alminnelig og ulovfestet lojalitets- og troskapsplikt i arbeidsforhold.

INNHALDET I LOJALITETSPLIKTEN

Innholdet i lojalitetsplikten er relativt omfattende. Den omfatter bl.a. plikt til å følge arbeidsgivers ordre, samt å overholde reglementer og instruksverk i virksomheten. Likevel må det her gjøres en begrensning i lojalitetsplikten. Dersom leders ordre, et reglement eller instruksverket strider mot lov, forskrift e.l. faller plikten til å etterkomme disse pålegg bort.

Høyesterett har i sin dom fra 1990 skilt mellom forhold som berettiger arbeidstakernes lojalitet og de som ikke gjør det. Høyesterett har imidlertid klart gitt uttrykk for at arbeidstakeren plikter å ta forholdet opp med arbeidsgiver før en nekter å følge ordre eller på annen måte fraviker fra lojalitetsplikten.

Videre omfatter lojalitetsplikten også forhold som plikt til å oppfylle den fastsatte arbeidstid, følge virksomhetens kontrollrutiner, samt være pliktoppfyllende og påpasselig i sitt arbeid. Lojalitetsplikten omfatter også arbeidstakers adgang til å ta arbeid i andre virksomheter. Arbeidstakeren plikter bl.a. å unnlate å ta arbeid i konkurrerende virksomhet eller selv drive konkurrerende virksomhet. Man kan heller ikke inneha annet arbeid utenfor virksomheten som hemmer eller sinker det arbeid man har hos sin hovedarbeidsgiver. Dette vil også kunne gjelde deltidsansatte dersom et annet ansettelsesforhold medfører at en ikke kan overholde de plikter man har hos sin opprinnelige arbeidsgiver.

Et annet forhold som omfattes av lojalitetsplikten er arbeidstakerens ytring om arbeidsgiver. Lojalitetsplikten tilsier at arbeidstakeren ikke skal komme med negativ omtale av virksomheten og dens ledelse. Dette forholdet gjelder så vel utad som internt i virksomheten. Også i dette tilfellet setter lovgivning begrensninger i lojalitetsplikten. Jeg tenker her først og fremst på reglen om ytringsfrihet i grunnloven. Det blir i dette tilfellet en avveining av grunnlovens ytringsfrihetsregel og lojalitetsplikten mot arbeidsgiver. Det vil føre for langt å gå dypt inn i denne problematikken i

denne artikkelen. Jeg vil i denne sammenheng likevel nevne at lojalitetsplikten i dette tilfellet er sterkere for ledere enn underordnede. På samme måte har den som arbeider med saken regelmessig en større lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver, enn andre ansatte. Jeg gjør her oppmerksom på at de ovennevnte eksempler på forhold som omfattes av lojalitetsplikten ikke er uttømmende.

BRUDD PÅ LOJALITETSPLIKTEN –KONSEKVENSER

Brudd på lojalitetsplikten i arbeidsforhold kan medføre at arbeidsgiver er berettiget til å gi vedkommende arbeidstaker kritikk, advarsel eller oppsigelse, avhengig av forgåelsens omfang og grovhet. Eksempler på lojalitetsbrudd som kan medføre oppsigelse uten forutgående advarsel, er grove overtredelser av taushetspliktsbestemmelser som arbeidstaker kjente, og hvor overtredelsen har medført betydelige negative konsekvenser for arbeidsgiver eller enkeltpersoner. Det kan eksempelvis være pasienter i helseinstitusjoner eller andre som taushetspliktbestemmelsene var ment å verne.

LOJALITETSPLIKTENS VARIGHET

Avslutningsvis vil jeg nevne at lojalitetsplikten på en del områder også gjelder etter oppsigelse og fratreden fra stillingen. Spesielt gjelder dette forhold som overholdelse av taushetsplikt, overholdelse av konkurranseklausuler, samt at man ikke skal komme med illojal omtale av arbeidsgiveren.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN

INFORMASJONS- SEMINAR 15.-17. SEPTEMBER

IF inviterer, sammen med IKF, til informasjonsseminar på Scandic Vulkan hotell i Oslo den 15. – 17. september.

Programmet vil bli sendt ut til skolene så snart det er klart, men disse temaer er blant dem som vil bli tatt opp:

- Ungdomstrender
- Nye trender på nettet
- Tydelighet på verdigrunnlag
- Bruk av tidligere elever i markedsføringen av skolen
- Google Analytics
- Brosjyre og profil

I tillegg vil vår nye profil bli presentert.

NY PROFIL

Da vårt gamle byrå, Skin la ned ved årsskiftet, måtte vi finne et nytt byrå. Vi ønsket oss et byrå som kunne jobbe med mer enn kun vår grafiske profil. Vi ønsket et byrå som også kunne levere på den mer mentale profilen vår – hva vi skal stå for.

Vi endte opp med å velge byrået Hei! som vi nå er i gang med å lage neste års katalog. Vår nye profil vil bli presentert på informasjonsseminaret, men dette er vårt nye slagord:

*Ett år kan
forandre mye*

Vi syns dette slagordet er spennende og mener det kan gi mye innhold.

UNGE HØYRE

Våren har vært noe preget av et utspill fra fire fylkeslag av Unge Høyre. De mente at folkehøgskolene var et flott skoleslag, men at vi ikke burde ha statsstøtte. De spedde på med medievennlige utsagn om at det ikke var mye verdi i å lære å hekle.

Det var gledelig å se hvor stor støtte folkehøgskolene har i Norge og hvor mange som kastet seg på tastaturet for å skrive innlegg til forsvar for folkehøgskolene.

De to informasjonskontorene jobber videre med å tydeliggjøre folkehøgskolens verdi for samfunnet. I sommer deltar vi, som i fjor på de politiske sommerleirene til de fleste ungdomspartiene – deriblant også Unge Høyre.

DORTE BIRCH

SOMMER- KAMPANJEN 2014

Midt i juli, når resultatene fra samordna opptak blir lagt ut, er det mange som ikke kommer inn på sitt førsteønske og som derfor ser etter andre alternativer. Årlig kjører informasjonskontorene en sommerkampanje i denne perioden.

Vi kjører kampanje på nettsidene til VG og Dagbladet, med redaksjonelle annonser som vi tidligere har hatt veldig gode erfaringer med. Vi er i papirutgavene til VG og Dagbladet. Facebook og Google adword er viktige kanaler, det samme gjennom mails i russ.no's adresselister. Vi er også med helsider i Filmmagasinet og Spirit.

Kampanjen vi hadde sommeren 2013 hanket inn mange elever, det er vårt håp at vi med årets sommerkampanje er med på å fylle opp de siste ledige plassene ved folkehøgskolene.

Restplasstorg

Fra 2. juni har vi lagt ut vårt Restplasstorg på www.folkehogskole.no. Restplasstorget gjør det tydelig hvilke linjer som har ledige plasser. Dermed blir det enklere for potensielle elever å finne fram til i tilbudsjungelen. Husk å oppdatere status for deres skole hver uke – i skolebasen.

Ny informasjonsrådgiver i IKF

Informasjonsrådgiver i IKF Mette Røstum har gått ut i svangerskapspermisjon. Terje Wehus (55) går inn i hennes stilling som vikar det kommende året. Han vil blant annet ha ansvaret for den neste folkehøgskolekatalogen. Wehus har jobbet i reklamebransjen de siste 25 årene. Han har studier i samfunnsøkonomi, kristendom og idéhistorie.

OK

EN BÆREKRAFTIG HVERDAG I EN BÆREKRAFTIG VERDEN

Framtiden i våre hender og Folkehøgskolerådet søker Bergesen-stiftelsen om 2,5 mill. kroner i støtte til et treårig prosjekt for utvikling (høst 2014) og implementering (fra vinter 2014/2015) av et lærings-program for økt engasjement for bærekraft som tema for undervisning og drift på folkehøgskolene.

AV ODD ARILD NETLAND

Folkehøgskolen har et stort potensial som arena hvor ungdom kan utvikle økt engasjement for en bærekraftig hverdag i en bærekraftig verden. Læringsarenaen i folkehøgskolen er unik. Den er eksamensfri, og elevene er selv med og definerer pensum, veivalg og læringsmetoder. Det året ungdom går på folkehøgskole, har de en enestående mulighet til å lære og gjøre noe annet enn det som siden kreves når de går inn i et videre utdannings- og karriereløp.

MIKROKOSMOS

For mange er dette samtidig første gang de bor hjemmefra, med de nye oppgaver og muligheter det innebærer. De skal lære å leve i fellesskap og husholdning med mennesker som de i utgangspunktet ikke kjenner. Folkehøgskolen er et mikrokosmos som speiler samfunnet og utfordringene med å finne løsninger på hvordan vi kan leve sammen på en måte som er bra for alle, der miljø, rettferdig fordeling av godene og medbestemmelse blir ivarettatt.

Mestring, myndiggjøring og folkelig engasjement for grunnleggende verdier, som skissert ovenfor, er også i tråd med og henter inspirasjon fra folkehøgsko-

lens tanke om allmenndanning og folkeopplysning.

Samtidig som det er viktig å utvikle læringsarenaer, er det også viktig å gi liv til materialet. Elevene må bli aktive medspillere i egen læring og ikke bare mottakere av informasjon. Professor Tom Tiller er kjent for sin forskning på dette området. Tiller vil bli engasjert i både utviklingen av undervisningsmetodene og ha ansvaret for den vitenskapelige delen av prosjektet.

Fra folkehøgskolenes side vil arbeidet bli ledet av de sentralt ansatte pedagogiske lederne.

LÆRINGSPROGRAM

Med dette som utgangspunkt ønsker Framtiden i våre hender og Folkehøgskolerådet å utvikle og iverksette et læringsprogram for folkehøgskolene, som retter seg mot skolenes undervisning og drift/husholdning.

Programmet skal styrke læring og engasjement for bærekraft som en integrert aktivitet i undervisning og drift på norske folkehøgskoler. Slik vil programmet kunne gi varige virkninger utover prosjektperioden, og bidra til at folkehøgskolen, år etter år, sender ut enga-

sjerte ambassadører for et bærekraftig samfunn tuftet på miljø, rettferdighet og folkestyre. Tilsvarende vil programmet også kunne bli en inspirasjon for elevenes senere studie- og karrierevalg.

Som del av læringsprogrammet vil det inngå en komponent med aksjonsforskning under ledelse av professor Tiller. Formålet med denne delen er å styrke den pedagogiske siden av programmet gjennom fortløpende å undersøke hvilke metoder som best fremmer engasjement og læring. Dette vil også gi prosjektet en innebygd læringsmekanisme, som gjør at erfaringer underveis kan omsettes i fortløpende prosjektforbedringer. Aksjonsforskning, der man deltar i egen forskning, er en etablert forskningsmetode og brukes stadig mer til skoleutvikling, av lærere og skoleledere. Et nytt og spennende begrep er «ungdomsforsker». Aksjonsforskningen vil bli iverksatt på et mindre antall skoler. I forlengelsen av skolebesøket på enkelte skoler gjennomfører elever og lærere et forskningsopplegg som en del av egen læring og utvikling.

Prosjektets integrering av undervisning, drift og forskning gjør at prosjektet på et senere tidspunkt kan danne grunnlag for en mulig utvikling av et til-

svarende tilbud rettet mot videregående skoler og høyskoler.

Det vil være særlig tilfredsstillende å kunne starte læringsprogrammet «En bærekraftig hverdag i en bærekraftig verden» i 2014, året da det norske folkestyret feirer 200 år og folkehøgskolen i Norge 150 år. Utfordringene for miljø, rettferdighet og folkestyre er større enn noensinne, nasjonalt og globalt, med de muligheter det gir for oppmerksomhet om en slik satsing.

STYRKE LÆRING

Prosjektets overordnede mål er:

- Å fremme folkelig mobilisering, drevet av kunnskap og verdibevissthet, for realisering av bærekraftige samfunn, lokalt og globalt, tuftet på miljø, likhet og folkestyre.

Prosjektets formål er:

- Å styrke læring og engasjement for en bærekraftig hverdag i en bærekraftig verden som en integrert aktivitet i undervisning og drift på folkehøgskolene, slik at skolene, år etter år, sender ut unge engasjerte ambassadører for et bærekraftig samfunn, lokalt og globalt, tuftet på miljø, rettferdighet og folkestyre.

Prosjektet har følgende mål:

- Å utvikle og gjennomføre et **undervisningsopplegg** for landets folkehøgskoler om temaet «en bærekraftig hverdag i en bærekraftig verden».
- Å styrke **miljøledelse** i folkehøgskolenes drift og husholdning.
- Å skape kunnskap om hvilke **pædagogiske prosesser** (i undervisning og drift) som best fremmer engasjement og læring for bærekraft.

Hold deg orientert og delta i debatten på
www.frilyntfolkehøgskole.no.

Kan lastes ned på din smartphone med en
scanner, for eksempel appen RedLaser.

**HOLD DEG OPPDATERT...
OG SI DIN MENING PÅ
[WWW.FRILYNTFOLKE-
HOGSKOLE.NO](http://WWW.FRILYNTFOLKEHOGSKOLE.NO)**

NY INTERNASJONAL SEKRETÆR FRA 1. AUGUST 2014

Brita Phuthi gikk ut i fødselspermisjon fra påske 2014 og Kristine E. Morton vikarierer som internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet fra 1. august 2014 til 1. april 2015.

Kristine har jobbet på Soltun folkehøgskole de siste 3 årene. Der har hun vært lærer på linjen «Backpack surprise» og siste året startet hun opp linjen «Ondskap». Kristine har master i Internasjonal utdanning og utvikling fra Oslo/Lusaka/Khartoum med hovedfokus på tverrkulturell kommunikasjon og HIV/AIDS. Hun har lenge vært engasjert i globale tema gjennom ulike organisasjoner og frivillig arbeid.

Kristine gleder seg til å jobbe med folkehøgskolenes internasjonale engasjement og tilbyr skoleåret 2014/15 elevseminarer i Pedagogikk for de rike – et deltakende seminar som tar for seg sentrale og aktuelle nord/sør-spørsmål. Folkehøgskolene kan gjerne ta kontakt med Kristine i august for skolebesøk.

FYRSTE FAIRTRADE-FOLKEHØGSKULE I SOGN OG FJORDANE

Torsdag 10. april 2014 vart Sogndal godkjent som Sogn og Fjordane sin første Fairtrade-folkehøgskule, og som nummer 11 i rekka av Fairtrade-folkehøgskular i Noreg. Sogndal folkehøgskule brukar no Fairtrade-merka kaffe, te og sukker til tilsette og elevar. IU gratulerar!

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSÅKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Grete Strømsøyen
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKULE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKULE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Arve Husby
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEJBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04
Konstituert rektor: Marie Lindén
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektorvikar: Astrid Moen
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Konstituert rektor: Tove Hallan
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Cathrine Markussen
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – Tekst Tlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Erlaug Benjaminsen, Lofoten folkehøgskole velger seg: *Løksetting*. Dette diktet er skrevet av Ingrid Arctander. Det er fra hennes første diktsamling: *Vandring på undrings stier* som kom i 2000. Ingrid er pensjonert lærer, hadde sine arbeidsår på Svolvær barne- og ungdomsskole.

Erlaug utfordrer Jorunn Solvang på Jæren folkehøgskule.

LØKSETTING

I dag planter jeg håp.
Under skyer
mørke og tunge av fremtid,
planter jeg håp.

Om jeg vil være her
når disse blusser mot en ny vår,
vet jeg ikke.
At noen vil være her
vil jeg regne for sannsynlig.

Derfor planter jeg håp.